7md

Kultūros savaitraštis „7 meno dienos“ | 2023 m. spalio 6 d., penktadienis, Nr. 32 (1481) | 1,90 Eur | www.7md.lt

D*ailė* | **M***uzika* | **T***eatras* | **K***inas* | **F***otografija*

2
Įspūdžiai iš M.K. Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkurso

3
Opera „Andromeda“ LDK valdovų rūmuose

5
Nacionalinio dramos teatro premjera „Apmąstant omarą“

V. Nomado nuotr.

Agnė Jonkutė, „Į kitą krantą“. 2023 m.

6
Agnės Jonkutės paroda „Nyksmai“

8
Pokalbis su menininke Egle Rakauskaite

12
Vilniaus dokumentinių filmų festivaliui pasibaigus

Gintaras Rinkevičius, Edgaras Montvidas, Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras

S. Lukoševičiaus nuotr.

„Karalius Rogeris“

Valstybinio simfoninio orkestro sezono pradžios koncertas Nacionalinėje filharmonijoje

Živilė Ramoškaitė

Lenkų kompozitoriaus Karolio Szymanowskio muziką daugiau mažiau pažįsta profesionalai. Platesniems sluoksniams, net ir koncertus lankančiai publikai, ji beveik nežinoma. Retsykiais Szymanowskis suskamba, ypač iniciatyvą parodžius mūsų atlikėjams. Neminint senesnių laikų, kuriuos įprasta išmesti iš atminties kaip „kultūros dykumą“, jau Antrosios Respublikos laiku Rusnė Mataitytė bent porą kartų yra atlikusi Pirmąjį smuiko koncertą, o Nacionalinė filharmonija 2007 m. paminėjo kompozitoriaus 125-ąsias gimimo ir 70-ąsias mirties metines. Iškilmingą koncertą tuomet surengė maestro Antonio Wito diriguojamas Varšuvos filharmonijos orkestras, pristatęs minėtą smuiko koncertą ir kitus kūrinius. Nuo to laiko prabėgo keliolika metų, užaugo nauji muzikos mėgėjai, nauja koncertų publika. Šiai Valstybinio simfoninio orkestro koncertas rugsėjo 28 d., kuriame pirmąsyk Vilniuje suskambėjo opera „Karalius Rogeris“, prilygo naujai intriguojančiai pažinčiai su Szymanowskiu. Filharmonijos salė buvo pilnutėlė!

„Karalių Rogerį“ kompozitorius kūrė ilgai, 1914–1924 m. laikotarpiu, ir, pasak lenkų šaltinių, skausmingai. Tai naujojo kūrybinio braižo vaisius, nepanašus į ankstyvuosius kūrinius, kuriuose juntama vokiečių kompozitorių – Richardo Strausso, Maxo Regerio ir kt. – įtaka. 1914 m. keliaudamas po Siciliją, Šiaurės Afriką, Szymanowskis pajunta ypatingą Rytų ir Antikos trauką. Šios ir gerokai dviprasmiškesnės idėjos plazda operos siužete. Keliami klausimai, į kuriuos vienareikšmiškai atsakyti neįmanoma. Ar Rogeris pasiduoda Piemens siūlomai pagundai atsisakyti savo vertybių vardan visiškos laisvės? Paskutinės Piemens replikos „iš aukštybių“ (mat garsas sklido iš salės balkono): „Pas save! <…> Kviečiu į nesibaigiančią kelionę, į džiaugsmingą šokį! Pas save! Kviečiu jus!“ Nežinia, ar jis laimi, ar pralaimi, ką jam reiškė Roksana, apie kurią negalvoja, lieka vienas ir garbina saulę...

Veikalas panašesnis į oratoriją, misteriją, alsuojančią simbolistiniais motyvais, prasidedančią mįslingu fortepijono minoriniu *arpeggio*, tarsi įvedant į kokį sapną. Kažkas kūrinį labai tiksliai pavadino muzikine drama su graikų tragedijos atšvaitais. Trys veiksmai – Bizantiškas, Rytietiškas ir Antikinis – tarytum trys kontrastingos dalys rutuliojasi atitinkamo kolorito muzikoje. Ypač ryškus bizantinio veiksmo garsų peizažas su būdingu daugiabalsiškai giedančiu choru, reprezentuojančiu bažnyčios

Nukelta į 4 psl.

Vargonininkai

Tarptautiniam Mikalojaus Konstantino Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkursui pasibaigus

Eglė Šeduikytė-Korienė

Daugiau nei prieš savaitę baigėsi IX Tarptautinis M.K. Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkursas, aidėjęs net keturiose Vilniaus koncertinėse erdvėse. Dešimtį dienų trukusią fortepijono ir vargonų muzikos puotą laimino vasariška šiluma, iš vėsių filharmonijos rūmų išėjusius klausytojus užliedama saulės spinduliais, akis džiuginančia vis dar vešlia medžių ir vejų žaluma, o po finalinių koncertų emocijų įkaitintus klausytojus gaivino dar ir vasariškas lietus. Įspūdžiai išliko tokie gyvi, kad, akivaizdu, lydės ir skambės dar ilgą laiką.

Nacionalinės filharmonijos, Evangelikų liuteronų ir Šv. Kazimiero bažnyčių skliautus drebino vargonininkai iš dešimties šalių ir Lietuvos. Pirmame ture, perėję virtualią atranką (atsiuntus komisijai 10 min. trukmės vaizdo įrašą su Johanno Sebastiano Bacho Sonatos I dalimi ir laisvai pasirenkamu kūriniu), varžėsi 18 dalyvių iš Vokietijos (3), Italijos (1), Pietų Korėjos (1), Norvegijos (1), Lenkijos (2), Ukrainos (1), Čekijos (4), Sakartvelo (1), Estijos (1), Latvijos (1). Ypač džiugu, kad po pertraukos dalyvavo ir mūsų šalies vargonininkai – *Chetham's* muzikos mokykloje Mančesteryje ir „Mozarteum" universitete Zalcburge muzikinės patirties sėmęsis ir dabar antrame kurse vargonų specialybę studijuojantis Benas Jonušas bei LMTA absolventė, vargonavimo žinias gilinusi Miuncheno aukštojoje muzikos ir teatro mokykloje, keleto konkursų laureatė Eglė Rudokaitė. Viso konkurso metu jautėme jiems didžiulį dėkingumą ir palaikymą. Vargonininkai buvo vertinami tarptautinės komisijos: Sophie-Véronique Cauchefer-Choplin (Prancūzija), Johanneso Ebenbauerio (Austrija), Keiko Inoue (Japonija), Oskaro Gottliebo Blarro (Vokietija), Renatos Marcinkutės-Lesieur, Leonido Melniko. Komisijai jau trečią sykį iš eilės pirmininkavo Andrzejus Chorosińskis (Lenkija).

Teko dalyvauti tiek vargonininkų (išklausant visus iš eilės), tiek pianistų – antroje ir trečioje perklausose, tad neišvengiamai teko lyginti abu šio konkurso sparnus. Pianistų perklausos buvo aktyviai lankomos, LMTA Didžioji salė niekad nebuvo tuščia, o vargonininkų perklausose labai trūko didesnio klausytojų dėmesio. Juk iš įvairių pasaulio kraštų atvykusių ir skirtingų mokyklų tradicijomis grįstą vargonavimą demonstravusių muzikantų koncertiniai pasirodymai galėjo tapti didžiausiu akstinu, žadinančiu motyvaciją ir brėžiančiu orientacines gaires studijuojančiajam atlikimo

Jan Kopřiv

Tatiana Pernetová

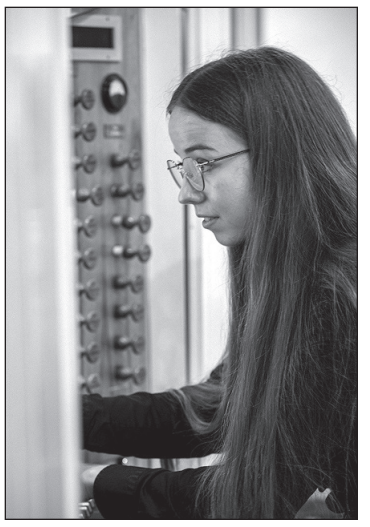

Laura Schlappa

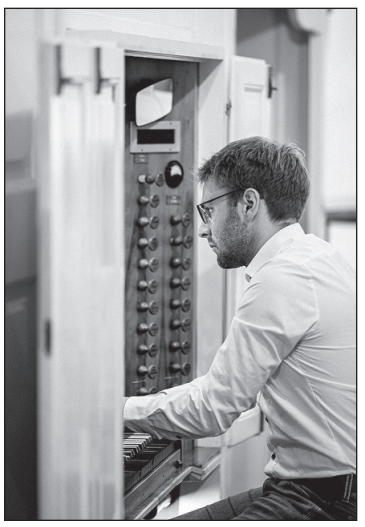

Aaron Voderholzer

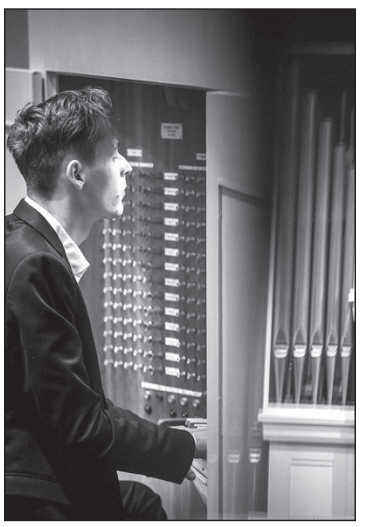

Oskars Kalniņš

Benas Jonušas M. Mikulėno nuotraukos

meną. Priartėjus finaliniams turams, paradoksas, filharmonijos salė abi dienas buvo pilnutėlė (įėjimas su bilietais), o aukšto meninio lygio trečio turo ir laureatų vargonų koncertai Šv. Kazimiero bažnyčioje nesutraukė gausesnės publikos. Ko trūko? Reklamos, daugiau pačių vargonininkų dėmesio ir sklaidos, patogesnio sėdėjimo mediniuose suoluose, o gal tai tiesiog realus atspindys, kiek yra populiari mūsų visuomenėje vargonų muzika?

Organizatorių dėmesio vargonams pritrūko per konkurso atidarymo iškilmes Vilniaus rotušėje, kurioje skambėjo pianistų Rūtos Rikterės ir Zbignevo Ibelhaupto dueto, Čiurlionio provaikaičio Roko Zubovo, šių metų Tarptautinio Vladimiro Horowitzo pianistų konkurso nugalėtojo ukrainiečio Romano Fediurko, 2015-ųjų Čiurlionio konkurso nugalėtojo Roberto Lozinskio atliekama fortepijono muzika. Gaila, kad ką tik sutvarkyti ir suderinti, iš Šv. Kryžiaus bažnyčios (ankstesnės Mažosios baroko salės) čia atkeldinti čekiški „Rieger-Kloss" vargonai tąkart tylėjo, užuot atsvėrę ir vargonų sparną konkursui prasidedant.

Įpusėjus konkursui teko laimė dalyvauti puikioje diskusijoje su pianistų konkurso žiuri nare Mūza Rubackyte, daugelio konkursų laureatu Robertu Lozinskiu, Pasaulio tarptautinių muzikos konkursų federacijos sekretoriumi Florianu Riemu ir „Alink-Argerich" fondo vadovu Gustavu Alinku. Pokalbį moderavo Lina Navickaitė-Martinelli. Diskusija buvo universali bet kurios muziko profesijos požiūriu, tad klausantis kilo daug minčių apie konkursų prestižą, specifiką ir jų naudą. Vien iš pozityvios pusės apie konkurso svarbą atlikėjo gyvenime kalbėję pašnekovai ypač dėmesingai kreipėsi į nepasiekusius finalo ar nelaimėjusius laurų atlikėjus, drąsino juos nesustoti, dalyvauti kituose konkursuose, vertinti įgytą patirtį scenoje, sukauptą repertuarą, naujus draugus, išnaudoti profesines pažintis. Diskusijos dalyviai pabrėžė ir dar vieną svarbų veiksnį – kompetentingą komisiją, lemiančią pasitikėjimą pačiu konkursu.

Akivaizdu, kad tam tikrų specialybių atlikėjams laimėti konkursai turi didžiulę reikšmę gyvenime: dainininkai tampa perkami operos teatrų, pianistams ir kitų instrumentų solistams atsiveria rečitalių bei koncertų su orkestrais galimybės ir pan. Neišvengiamai ėmė suktis mintys, kas pasikeičia vargonininko vadinamojoje karjeroje, kai jis, be momentinio konkurso prizo ir keleto dovanotų koncertinių turų, grįžta prie įprastų vargonininko ir kantoriaus pareigų su laureato vardu.

Pirmas turas, kaip ir pastaraisiais kartais, vyko Vilniaus evangelikų liuteronų bažnyčioje, vokiečių „Orgelbau Klais Bonn" ir Laimio Pikučio vargonų firmos 2008 m. čia pastatydintais dviejų manualų ir pedalų vargonais, kurie, kaip ir juos supanti erdvė, tiko konkrečiai parinktiems tiek ankstyvojo baroko, tiek Bacho bei Čiurlionio opusams. Publikos susižavėjimą jau pirmame ture pelnė jauniausias konkurso dalyvis moksleivis latvis Oskaras Kalniņis, žavėjęs nemokiniškai stabiliu, muzikaliu vargonavimu. Dėmesį iškart patraukė užtikrintai vargonavusi bei vienas kitam viso konkurso metu asistavusi šaunioji čekų pora Danielis Knutas Pernetas ir Tatiana Pernetová, laisvai jautėsi ir improvizacijomis Bruhnso Preliudą puošė ukrainietis Stanislavas Yakovlievas, tvirtą savo šalies vargonų mokyklą demonstravo vokiečiai Laura Schlappa ir Aaronas Voderholzeris, puikiai pasirodė ir lietuviai.

Į antrą turą pateko net 13 vargonininkų (konkurso reglamente buvo numatyta praleisti 12) iš aštuonių šalių. Šįkart jie grojo Alexanderio Schuke's „Orgelbau Potsdam" 1963 m. Nacionalinėje filharmonijoje pastatytais vargonais. Jei šią, neturinčią jokio akustinio rezonanso salę traktuosime kaip ledo čiuožyklą, kurioje girdimas kiekvienas vargonininko slystelėjimas, tuomet *Orgelbewegung'o* (vargonų reformos, vykdytos 1925–1970 m. Europoje, siekiant atkurti brandžiojo baroko vargonų skambesį, bet persistengus jis buvo nuskurdintas) padarinys – šaižaus skambesio trijų manualų Schuke's vargonai – daliai programos tiko. Vargonininkai, komisijai čia matomi lyg ant delno, pasirinktinai griežė vieną iš šešių Bacho didžiųjų ciklų – Preliudų ir fugų bei Pasakalijos c-moll. Čiurlionio impresionistinei dvasiai perteikti pasirinktinai vienai iš trijų fugų (c-moll „Kyrie eleison", VL19, fis-moll, VL223, ir a-moll, VL227) labiau būtų tikusi ne tokia sausa akustika. Iš konkurso į konkursą besikartojantiems Vytauto Barkausko („Inspiracija"), Fausto Latėno („Ad libitum", „Švytėjimas", „Toccata"), Vidmanto Bartulio („Mėnulio šviesa") ir Algirdo Martinaičio („MKČ") opusams jų autoriai, tikiu, įsivaizdavo bažnytinės erdvės aidą. Pasirinktų kūrinių skambesiui (Olivier Messiaeno, Sofijos Gubaidulinos ir kt.) norėjosi natūralios akustikos.

Gaila, taip ir neteko išgirsti konkurso užsakymu parašyto premjerinio Zitos Bružaitės kūrinio „Kibirkštys". Jį buvo pasirinkusi vienintelė Norvegijos atstovė Lena Fisher, nepatekusi į antrą turą. O taip norisi programos atnaujinimo – juk turime puikių kompozitorių, kurie pagaliau galėtų pakeisti kone mintinai išmoktus ir, pripažinkime, jau pabodusius praėjusio šimtmečio opusus. Juk Čiurlionis buvo modernus ir inovatyvus, netgi gaudavo pylos nuo Juozo Naujalio, kad yra „per daug moderniškas ir nesuprantamas" tuo laiku. Tad gal Čiurlionio vardu pavadintas konkursas galėtų tapti akstinu nuolat atnaujinti repertuarą, paskatinimu šių dienų kompozitoriams.

Iš antro turo nepatekusiųjų į finalą norėtųsi išskirti plastiškai ir organiškai, gal kiek senąja tradicija, tačiau puikiai vargonus valdančią Sakartvelo atstovę Rusudan Chuntishvili ir mūsų Eglę Rudokaitę, kurios nepatekimas toliau nemenkai nuliūdino daugelį vargonininkų. Apmaudas prilygo pianistų nuostabai dėl žaviosios šilkinio skambesio atlikėjos japonės Tsuzumi Namikawos, kuriai finale nebuvo skirta premija.

Finalinį turą galėtume prilyginti trims aukštojo vargonų meno koncertams, kuriuose vargonininkai, be laisvai pasirinktos programos, atliko visiems privalomą Čiurlionio fugą b-moll, VL345, pasirinktinai vieną iš kultiniais opusais konkurse tapusių trijų Césaro Francko choralų arba Ferenco Liszto preliudą ir fugą BACH tema bei Variacijų „Weinen, Klagen, Sorgen, Sagen", Felixo Mendelssohno vieną iš šešių

Nukelta į 3 psl.

Apviltoji Andromeda

Opera „Andromeda“ LDK valdovų rūmuose

Beata Leščinska

Gražus sumanymas – prikelti Vilniaus Žemutinėje pilyje XVII a. rodytus operos spektaklius, nuo kurių prasidėjo operos istorija Lietuvoje. Prieš penketą metų, 2018-aisiais, parodytas rekonstruotos „Elenos pagrobimo“ (1636) – pirmosios operos Lietuvoje – pastatymas. O šiais metais atkurtas dar vienas anais laikais, Žemutinėje pilyje reziduojant Lenkijos karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio dvarui, įvykęs operos pastatymas „Andromeda“ (1644). Deja, šių, kaip ir trečiosios Vilniuje pastatytos operos „Apviltoji Kirkė“ (1648), yra išlikę tik libretai, parašyti į Lietuvą operą atvežusio Vladislovo IV Vazos dvaro sekretoriaus Virgilio Puccitelli. Muziką, kurios autorius, spėjama, buvo karališkosios kapelos vadovas Marco Scacchi, reikėjo atkurti, o tiksliau – sukurti. Šiam tikslui kompozitoriai Mantautas Krukauskas ir Māris Kupčas pasitelkė dirbtinį intelektą ir spalio 29-30 dienomis Valdovų rūmų Renginių salėje įvyko dviejų dalių teatralizuotas koncertinis „Andromedos“ atlikimas: muzikos vadovas – Kupčas, vaizdo projekcijų autorius Rimas Sakalauskas, šviesų dailininkas Simas Sirutavičius, kostiumai – Viktorijos Valentinos Ramanauskaitės, režisierius Žilvinas Vingelis, grojo „Cappella Concertante Vilnense“.

Neseniai Valdovų rūmuose eksponuota Žygimanto Augusto gobelenų paroda leido įsivaizduoti, kokio lygio prabanga buvo puoselėjama Abiejų Tautų Respublikos valdovo rūmuose. Operos Vilniaus Žemutinėje pilyje buvo rodomos jau kitame amžiuje ir kito karaliaus – Vladislovo Vazos – dvare, tačiau pats spektaklių rengimo ir pastatymo faktas liudija, kad užmojai Vazų dvare XVII a. buvo ne ką menkesni nei Jogailaičių XVI amžiuje. Operos spektakliai būdavo išskirtiniai iškilmingi renginiai su įspūdingomis dekoracijomis, prabangiais kostiumais ir, žinoma, geriausiais atlikėjais, kokius tik galėjo angažuoti vienas svarbiausių Europos karališkųjų dvarų. Dainininkai, instrumentininkai buvo kviečiami iš Italijos, Prancūzijos ir kitų kraštų, mat karališkieji rūmai galėjo sau tai leisti.

O ar gali sau tokį lygį leisti šiandieniniai LDK ir karališkojo dvaro operinio paveldo „perėmėjai“ – Valdovų rūmai ir Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras, kurie su Lietuvos muzikos ir teatro akademija organizavo rekonstruotos „Andromedos“ atlikimą? Apsilankius jame atsakymas akivaizdus – deja, kol kas ne. Pasakyčiau net griežčiau – šis pastatymas nepasiekė ir dabartinių Lietuvoje vykstančių baroko muzikos atlikimų kartelės, kuri iškelta jau gana aukštai. Baroko opera ir istoriškai informuotas atlikimas nėra mums nežinoma žemė. Vyksta festivaliai, įvairūs koncertai, kuriuose pasirodo tiek vietiniai atlikėjai, puikiausiai įvaldę šią interpretacijos kryptį, tiek žinomi ansambliai ir solistai iš užsienio. O kadangi renginio informacijoje nebuvo jokių išlygas leidžiančių daryti nuorodų (pvz., „dainuoja jaunieji“, „pirmieji žingsniai interpretuojant baroką“ ar pan.), atlikimą tenka vertinti kaip visavertį ir pirmiausia LNOBT produktą. Ir tada kyla nepatogių klausimų dėl atlikimo lygio.

Teko lankytis spalio 29 d. premjeroje. Išskyrus Kasiopėją dainavusią Norą Petročenko, Kefėją įkūnijusį Joną Sakalauską ir Andromedos partiją atlikusią Montą Martinsonę, nemažai daliai solistų koją kišo intonavimo netikslumai, kylantys, spėju, dėl sceninės patirties ir vokalinės brandos stokos. Dainininkų ansamblis buvo labai nevienodo lygio. Kai kurių atlikėjų vokalo kokybė kėlė abejonių: nors baroko operos atlikimas turi savo specifiką, vis dėlto tai yra opera ir čia taip pat reikalingas išlavintas, suformuotas vokalas. Tiesą sakant, pirmoje dalyje man opera prasidėjo tik tuomet, kai į sceną įžengė ir savo partiją pradėjo dainuoti Petročenko. Po šio pastatymo drąsiai galėčiau teigti, kad ši dainininkė yra Lietuvos baroko muzikos atlikimo perlas, kurį turėtume labai vertinti. Petročenko dainuojant, iki tol gana fragmentuota sceninė ir muzikinė eiga sulipo į vientisą muzikinį draminį vyksmą, kuriuo galima buvo mėgautis. Sakalauskas, sakyčiau, ryžtingai ėmėsi savo partijos ir drąsiai ją įveikė. Vis dėlto negalėčiau tvirtinti, kad jo dainavimu gėrėjausi kaip tobula barokine interpretacija, tokia pat maniera galėtų būti atlikta bet kurios kitos epochos muzika. Martinsonė įtikino sklandžiu dainavimu ir vaidyba (tik kažkodėl visoje pirmoje dalyje ji skendėjo tamsoje – ar toks buvo sumanymas?).

Nora Petročenko operoje „Andromeda“

V. Abramausko nuotraukos

Operos „Andromeda“ akimirka. Rūdis Cebulis

Vieną svarbesnių Persėjo vaidmenį atliko pirmą kartą girdėtas mecosopranas Shlomit Yeshayahu – solistės balsas buvo pernelyg duslus, kita vertus, ji dainavo forsuotai, vėlgi ne visur intonaciškai tiksliai. Finėją turėjęs dainuoti Steponas Zonys susirgo, tad jo partiją atliko orkestras. Iš kitų solistų kaip ateityje galinčius pasiekti gerų meninių rezultatų išskirčiau dvi – Akasto ir Filandro – partijas atlikusį Igną Ščesnulevičių ir sopraninu dainuojantį Rūdį Cebulį (Amūras). Kryptingu vokalo tobulinimo keliu vertėtų žengti Justinai Kaminskaitei (Žindyvė), nevisiškai įtikino ir Orestą bei Orontą dainavęs Krišas Pozemkovskis.

Kaip jau minėta, operos muzika buvo atkurta su dirbtinio intelekto pagalba. Tai buvo pagrindinis renginio reklaminis „arkliukas“. Vis dėlto koks buvo dirbtinio intelekto generatyvinės (kūrybinės) veiklos ir „gyvų“ kompozitorių kūrybos ar redagavimo santykis formuojant operos partitūrą, nėra aišku, tačiau rezultatas – gana priimtinas: skambesys nesiskiria nuo „vidutinio“ baroko operos ar to laiko vokalinės muzikos skambesio. Muzikos įtaiga šiuo atveju priklausė nuo atlikėjų. Pastatymui, nors jis ir buvo koncertinis, būtų pravertęs bent minimalus judesys, pavyzdžiui, barokinis šokis, kuris priartintų rekonstrukciją prie barokinio teatro estetikos.

Rekonstruotos „Andromedos“ premjera įvyko, tačiau anos, 1644 m. kovo 6 d. karališkųjų rūmų dvare Vilniuje pastatytos „Andromedos“ atgimimas, mano požiūriu, dar laukia savo valandos. O kad ji ateitų, reikalingas rimtesnis nacionalinių kultūros institucijų (LNOBT, Valdovų rūmų) požiūris į patį reiškinį, jo svarbą Lietuvos kultūros istorijai ir pasiryžimas skirti tam daugiau pastangų bei išteklių.

Atkelta iš 2 psl.

Sonatų vargonams, op. 65, neatsveriančių Maxo Regerio techniškai ir emociškai sudėtingų didžiųjų ciklų bei Juliuso Reubke’s Sonatos pagal 94 Psalmę.

Vėl stabiliu, santūriu vargonavimu džiugino Kalniņis, laisvoje programoje pasirinkęs Regerio Fantaziją ir fugą BACH tema bei Marcelio Dupré Finalą iš Septynių pjesių, op. 27. Emocingai vargonavo žavioji čekė Pernetová, kuriai galėtume prikišti nebent per staigius švelerio judesius Francko chorale ir Louiso Vierne’o Simfonijoje. Jonušui, drąsiai laisvoje programoje pasirinkusiam Bacho Pasakaliją c-moll, gerai žinomą kiekvienam vargonininkui, pulsą šiek tiek gadino pradėję strigti vargonai. Voderholzeris pribloškiamai įtaigiai atliko Liszto Preliudą ir fugą BACH tema, Schlappa žavėjo žvilgančiu temperamentu Charleso Tournemire’o Choralinėje improvizacijoje „Velykų aukai“, Petro Ebeno bibliniame „Sulamitos šokyje“ bei subtiliai interpretuodama mažai kam girdėtą Akiros Nishimuros Preliudą „Vision in flames“ („Vizija liepsnose“). Na, o čekas Kopřiva, per ankstesnius turus į save mažai atkreipęs dėmesį, trečiajame pateikė laureato paraišką jau vien savo programa – viename ture atlikdamas Regerio Choralinę fantaziją „Wachet auf, ruft uns die Stimme“ ir Reubke’s Sonatą pagal 94-ą Psalmę c-moll, reikalaujančią maksimalios vargonininko koncentracijos ir ištvermės, ką su kaupu pateisino.

Konkursą sekmadienį Šv. Kazimiero bažnyčioje vainikavęs vargonininkų laureatų koncertas tapo tikra vargonų muzikos švente ir galimybe išgirsti puikius atlikėjus – laureatus ir diplomantus. III premijos laureato Aarono Voderholzerio atlikta Messiaeno pjesė iš ciklo „Viešpaties gimimas“ taip vibravo kūnu, jog tuo metu, kol ji skambėjo, neliko abejonių, kad „Dievas su mumis“ (pjesės pavadinimas) išties yra. III premija pasidalijusi Laura Schlappa savaip – lengviau, grakščiau, interpretuodama – pakartojo savo kraštiečio prieš kelias dienas vargonuotą Liszto BACH. II premiją pelniusi čekė Tatiana Pernetová dar laisviau žaidė registrais ir (vėl kiek per laisvai) švelerіu valdoma dinamika Vierne’o pjesėse (Chorale, *Scherzo* ir Finale) iš Simfonijos. Dvi Čiurlionio fugas atliko Benas Jonušas, įvertintas Vargonų paveldo centro įsteigtu prizu ir diplomu už geriausią Čiurlionio kūrinio atlikimą bei pelnęs dar tris koncertinius diplomus.

Laureatų koncerte neišgirdome tik latvio Oskaro Kalniņio, be koncertinio diplomo pelniusio ir publikos simpatijų prizą, liudijantį, kad publika turi supratimą ir gerą skonį. Oskarui ir Benui buvo įteikti ir jauniausiųjų dalyvių diplomai.

Koncertą užbaigęs I premijos laureatas čekas Janas Kopřiva tarsi užvirtino pelnytą nugalėtojo vardą, taip meistriškai atlikęs Reubke’s Sonatą, kad nuaidėjus paskutiniam akordui nejučia privertė pašokti iš vietos ir pamiršus sakralią bažnyčios erdvę sušukti „bravo!“.

„Karalius Rogeris“

Atkelta iš 1 psl.

tiesas. Įspūdingai antrame veiksme suskamba rytietiški motyvai, išryškinant būdingų intervalų sekas, instrumentų tembrus. Kompozitorius atsisako ankstesniuose kūriniuose vyravusios faktūros su gausia temų polifonija. Dabar melodiją veda per spalvingą skambesį, kurio svarbiausias dėmuo – harmonija. Taigi harmonija veikia melodiką, ir tai išskirtinė Szymanowskio muzikos savybė, suteikianti individualų braižą.

Kūrinyje keliamos idėjos atsiradimo laikotarpiu buvo itin drąsios, o muzika – itin originali. Matyt, neatsitiktinai operos premjera 1926 m. Varšuvoje nesulaukė didesnių pagyrimų. Veikalas gerokai aplenkė laiką. Tik XXI a. jis buvo pripažintas ir įvertintas kaip lenkų ir pasaulio muzikos šedevras. Šiuolaikinį žmogų opera traukia dėl savo daugiasluoksniškumo, galimybės suvokti ir interpretuoti labai skirtingai. Juk šį veikalą gali suprasti kaip homoseksualumo problemų tyrinėjimą, kaip gamtos ir kultūros priešpriešą, kaip besąlygiškos laisvės troškimą. Vidinių konfliktų kamuojamas titulinis operos herojus galiausiai pasiduoda Piemens gundymui ir atsisako savo vertybių. Ar jis laimėjo, ar pralaimėjo? Galima samprotauti ir taip: Rogeris prarado viską, bet atrado žmogiškumą...

Lenkijoje šiame amžiuje opera statoma gana skirtingai, arba ryškiau eksponuojant homoseksualumo temą, arba koncentruojantis į žmogaus būties problemas. Režisierius Mariuszas Trelińskis, Vilniuje pastatęs drąsų ir provokuojantį „Borisą Godunovą“, ne kartą kūrė „Karaliaus Rogerio“ spektaklį ir, kaip rašo lenkų spauda, nesikartojo, keitė koncepciją.

Vilnietiškas koncertinis operos atlikimas, tiesą sakant, jau buvo antras, nes tikroji lietuviška premjera įvyko Kaune, Pažaislio festivalyje. Pati jos negirdėjau, tik nemažai gerų atsiliepimų. Tad pirmieji įspūdžiai – apie tai, kas skambėjo Vilniuje. Pradėsiu nuo reikšmingo fakto, kad imtis šio veikalo Gintarą Rinkevičių paskatino Edgaras Montvidas, o maestro, kaip žinome, drąsių sumanymų nesibaimina. Montvidas pirmą kartą Piemens partiją padainavo 2015 m. su Charles'io Dutois diriguojamu Bostono simfoniniu orkestru, paskui su tuo pačiu orkestru, diriguojamu Antonio Pappano ją pakartojo Romoje. Jei ne pandemija, Edgaras šia partija būtų debiutavęs Milano „La Scala“ teatre. Susižavėjęs kūriniu dar prieš kelerius metus siūlė jį Pažaislio festivaliui, bet svajonė išsipildė tik šiemet. Suburtas puikus atlikėjų būrys: baritonas Brettas Polegato (Rogeris), Lauryna Bendžiūnaitė (Roksana), Edgaras Montvidas (Piemuo), Mindaugas Jankauskas (Edrisi), Tadas Girininkas (Arkivyskupas), Rita Preikšaitė (Diakonė), berniukų choras „Ąžuoliukas“ (vadovas Vytautas Miškinis), Kauno valstybinis choras (vadovas Robertas Šervenikas) ir Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Kūrinį, kaip minėjau, dirigavo Gintaras Rinkevičius.

Brettas Polegato, Mindaugas Jankauskas, LVSO, Kauno valstybinis choras, Gintaras Rinkevičius

S. Lukoševičiaus nuotr.

Visi išvardinti atlikėjai su savo užduotimis susitvarkė pagirtinai. Ypač užtikrintai jautėsi Montvidas, kuriam Piemens partija jau įsigėrusi į atmintį. Kiti turėjo įdėmiau žvilgčioti į natas, nes visos partijos reikalavo ypatingo dėmesio ne tik muzikai, bet ir žodžiui. Lenkų kalba, man regis, dainavimui gana sunki, o ypač – šiame kūrinyje, kurio libretą rašė tada dar visai jaunas Jarosławas Iwaszkiewiczius. Tiesą sakant, jei nebūčiau klausydama sekusi lenkiško libreto, didesnės dalies dainuojamo teksto nebūčiau supratusi. Ne visiems solistams sekėsi aiškiai jį ištarti. Beje, radijas darė įrašą, bus galima pasiklausyti dar kartą.

Na, bet svarbiausia – muzikos plotmė, kuri buvo atlikta su dideliu polėkiu. Visi solistų balsai suskambėjo, derėjo su kuriamo personažo charakteriu ir emocijomis. Bendžiūnaitei teko labai aukštos tesitūros partija, kurioje ji jautėsi laisvai ir nevaržomai. Nedideles partijas raiškiai padainavo Girininkas ir Preikšaitė, atskleisdami savo herojų ryžtą. Jankausko kuriamas mįslingas Edrisi buvo labai įtikinamas, o kai kurios jo raiškios replikos girdėjosi su visu aiškiai tariamu tekstu. Lankstų ir išraiškingą dainavimą pademonstravo svečias iš Kanados Polegato. Jo Rogeris blaškėsi tarp savo minčių, norų ir troškimų, kuriems solistas atrado tikslių niuansų ir balso spalvų. Pagirtinai pasirodė Kauno choras bei „Ąžuoliuko“ berniukai.

Orkestras su kūrinio partitūra susitvarkė puikiai, vienas po kito vėrėsi spalvingi, emocingi kūrinio puslapiai su gausiais pučiamųjų solo, neleidę nei minutei atsipalaiduoti. Dirigento ranka tvirtai valdė visą muzikinį vyksmą. Po didelių *forte* bangų vis dėlto pagalvodavau: filharmonijos salė tokiam veikalui per maža. Bet ką darysi, kitos nėra, tenka susitaikyti su tuo, ką turime. Belieka pasveikinti orkestrą, chorus, visus dainininkus ir, žinoma, maestro Gintarą Rinkevičių. Publika jiems plojo ilgai ilgai.

Dinamiška įvairovė

Festivalio „Vilnius Winds“ koncertas „Macchinaria & Bolero“

Ieva Pakalniškytė

Pernai prasidėjęs pučiamųjų muzikos festivalis „Vilnius Winds“ įnešė naujų vėjų į itin gausią renginių pasiūlą sostinėje ir kvietė išgirsti dar neskambėjusių bei rečiau atliekamų kūrinių, tarp kurių buvo galima atrasti šiuolaikinės klasikos interpretacijų ir eksperimentinių projektų. Pernai metų programoje vyko muzikinis dialogas tarp praeities ir modernių meno formų (pvz., Mozartas sutiko repą) ar džiazo muzikos bendrystė su klasika (džiazo koncertas fortepijonui ir orkestrui) bei intriguojančios teatro jungtys, o šių metų festivalio programoje vyravo kūriniai nuo Vienos iki Niujorko, skandinaviška muzika, kameriniai ansambliai ir alternatyvaus roko įkvėptas avangardinis menas.

Rugsėjo 30 d. koncerte M.K. Čiurlionio menų mokyklos Šokio teatro salėje susitiko pučiamieji ir perkusiniai instrumentai: Lietuvos simfoninis pučiamųjų orkestras (meno vadovas ir vizituojantis dirigentas Leifas Karlssonas) ir prie jo prisijungęs ansamblis „Giunter Percussion“ (vadovas Pavelas Giunteris) pristatė programą „Macchinaria & Bolero“, kurioje vyravo perkusijos instrumentų skambesys ir šiuolaikinių autorių įvairovė.

Išgirdome net dvi kūrinių premjeras. Tai pastaraisiais metais itin produktyviai rašančio Lino Rupšlaukio „The Uncertainty of Forgetting“ ir pirmą kartą Lietuvoje atlikta švedų kompozitoriaus Matso Larssono Gothe's „Macchinaria“.

Rupšlaukio kūrinys dedikuotas čekų rašytojui Milanui Kunderai. Rašytojas siekęs laisvai mąstyti ir laisvai rašyti, jam egzistencinės gilumos buvo svarbiau nei psichologiniai klausimai – tai ir opuso idėjos pagrindas. Rupšlaukis savo kūrybą suvokia per filosofinę ir istorinę prizmę, kurią įprasmina profesionaliai, techniškai, pats būdamas dar ir trimitininku, ir dirigentu. Muzikoje buvo juntama ryški dramaturginė linija ir aiški forma. Tembrines spalvas gražiai papildė fortepijono (Mindaugas Balčiūnas) ir arfos (Liucilė Vilimaitė) garsai. Kūrinys nuskambėjo tarsi aiškiai dabartyje „įforminta“ melancholija.

Meistriška orkestruote, kuria išgaunamos skirtingos nuotaikos, išsiskyrė Alfredo Reedo Variacijos Wagnerio „Porazzi“ tema (autoriaus Trečiosios simfonijos antroji dalis). Kūrinyje dera technikos sudėtingumas ir emocinis gilumas – šis gražus balansas, manyčiau, patiko ir atlikėjams, ir klausytojams.

Marko Fordo „Stubernic Fantasy“, parašytas Lotynų Amerikos marimbų grupių stiliumi, žavėjo ne tik garsiškai, bet ir vizualiai – marimba grojantys atlikėjai tarsi šoko. Unikalus kūrinys, skambesiu kažkiek primenantis Steve'o Reicho ar Philipo Glasso kūrybos bruožus, yra skirtas atlikti trims marimbos plaktukams (*mallet*) viena marimba. Vienai iš trijų kūrinio dalių reikalinga keturių plaktukų technika – tai buvo ryškiausias fragmentas su kontrastinga trumpa kadencija. Kitose dalyse naudojami du plaktukai, kai grojama marimbos rėmais ir rezonatoriais, kūriniui suteikė įmantresnio skambesio. „Stubernic Fantasy“ – Gvatemalos peizažų įkvėpti marimbos ritmai, kuriuos subtiliai papildė medinių ir varinių pučiamųjų tembrai, nuskambėjo lengvai, sklandžiai, o marimba solo groję Pavelas Giunteris, Tomas Kulikauskas ir Sigitas Gailius klausytojus pavergė savo artistiškumą atskleisdami kinematišku kūrinio atlikimu.

Perkusininkai Džiugas Daugirda, Mindaugas Stundžia, Darius Pašiūnas, Edgars Saksons, Guntars Freibergs ir LSPO

D. Matvejevo nuotr.

Pirmą kartą Lietuvoje buvo atliktas švedų kompozitoriaus Larssono Gothe's kūrinys „Macchinaria“ – tai hipnotizuojanti tokata, kuriai atlikti reikalingas visapusiškas muzikinis ir techninis virtuoziškumas bei koncentracija. Išmoninga orkestruotė, įspūdinga dramaturgija ir sudėtingos ritminės linijos, kurias atliko solistai Tomas Kulikauskas, Sigitas Gailius, Pavelas Giunteris, Andrius Rekašius, Gunteris Fraibegas ir Edgaras Saksonas, išmoningai pynėsi su pučiamųjų partijomis, vietomis primindamos Pierre'o Boulezo muziką. Lietuvos simfoninis pučiamųjų orkestras, neseniai atsisakęs senosios pučiamųjų orkestro tapatybės ir siekiantis naujo skambesio – profesionalaus, intriguojančio, techniškai sudėtingo, – šiuo kūriniu sėkmingai įrodė savo idėjos ir krypties tęstinumo prasmę.

Klasikos gerbėjai koncerte galėjo išgirsti nemirtingąjį Mauricе'o Ravelio „Bolero“, tačiau skambantį kitaip, nei įprasta (Philipo Sparke'o aranžuotė). Prie žymiosios būgnelio solo partijos (Pavelas Giunteris) prisijungė visi koncerto solistai perkusininkai. Taip galiausiai „Bolero +“ pasipildė įvairesniais tembrais, sustiprino kulminaciją, kai laipsniškai išauginęs dinamiką orkestras užgrojo visa jėga. Šis kulminacinis akcentas buvo išties įspūdingas.

Reiklus žiūrovas

„Apmąstant omarą“ Lietuvos nacionaliniame dramos teatre

Ieva Tumanovičiūtė

Įsivaizduoju, kaip žmogus, sparčiu žingsniu lenkdamas Kaziuko ar kokios kitos Vilniaus mugės, nusidriekusios Gedimino prospektu, palapines, tikisi kuo greičiau, kol dar riebaluose kepinamo maisto kvapas neįsigėrė į drabužius, pasislėpti nuo minios šurmulio Lietuvos nacionaliniame dramos teatre (LNDT). Jis viliasi atvangos sielai, grožio, poezijos, bet pataiko į dar vieną šiurkščią mugę. Šįkart į raudonos ir mėlynos, JAV vėliavos spalvų Omarų festivalį. Prieš spektaklį jam siūloma užkąsti sumuštinių, o scenoje pasitinka ne tik ryškios šviesos, spalvos ir triukšmai, bet ir viktorina su žiūrovais, prizai, Omarų festivalio emblema, plastikiniai vėžiagyviai, languota klijuote užklotas stalas, animacinių filmų humoras, džinsais ir raudonais festivalio marškinėliais vilkintys aktoriai bei visas kitas mugės kičas. Ir viso to kritika, atkuriant tai spektaklyje „Apmąstant omarą“ pagal Davido Fosterio Wallace'o to paties pavadinimo esė ir jo grožinių kūrinių ištraukas.

Pagrindinį esė klausimą, ar moralu dėl mūsų gastronominio malonumo skausmą jaučiantį gyvūną virti gyvą, autorius išplečia iki platesnės estetikos ir etikos santykio problemos ir to, apie kieno skausmą ir kančias mes dar linkę negalvoti, kad galėtume gerai gyventi. Iš režisierės Yanos Ross ir bendrakūrėjų spektaklio matyti, kad jiems svarbesnė etika, o estetika, t.y. raiškos priemonės, nepaisant originalumo ar subtilumo, pajungiamos turiniui tiesiausiu būdu ištransliuoti. Bet ką daryti žiūrovui, kuris jį jau žino?

Svarbiausia spektaklio „Apmąstant omarą“ vertybe laikau Wallace'o kūrybos aktualizavimą, nes, atsižvelgiant į glaudžias scenos kūrinio sąsajas su gastronomija, jis yra užkandis, o pagrindinis patiekalas – tekstai ir knygos. Tad šiuo atveju teatras nurodo intelektualų ir vertingą skaitinių sąrašą. Gal to ir užtektų?

Kyla abejonė, ar scenoje prie languota klijuote užtiesto stalo, aktoriams „valgant“ iš puodų traukiamus virto omaro spalvos žaislinius automobilius, kareivėlius ir lėles, pakartoti pagrindiniai esė klausimai suskamba įtaigiau ir stipriau, ar tai kaip nors išplečia jų prasmes ir leidžia atrasti kitokį žvilgsnį į tekstą, nes emocinį atsaką kelia menką. Kaip ir scena taksi, kurioje iliustruota esė išnašoje mažomis raidėmis užrašyta mintis apie masinį turizmą: kaip turistai esame ekonomiškai svarbūs, bet egzistenciškai bjaurūs. Tačiau spektaklyje ne tik išsakomos svarbiausios esė mintys, bet ir įpinama ištraukų iš grožinių Wallace'o kūrinių – ankstesnio nei į lietuvių kalbą išversta „Užmarštis“ (2004) (vertėjas Ignas Beitsas, leidykla „Rara“, 2021) jo apsakymų rinkinio „Trumpi atgrasių vyrų interviu“ („Brief Interviews with Hideous Men“, 1999).

Koliažinės struktūros spektaklyje apsukus ilgus metalinius masinės festivalio virtuvės stalus-šaldiklius, kitoje jų pusėje atsiveria nedidukai atributų pripildyti kambariai (dailininkas Zane Pihlstrom). Iš jų kyla grožiniai Motinos (Jūratė Vilūnaitė), besišlykštinčios savo kūdikiu ir nesuprantančios, kodėl visi meluoja, kad jis mielas, vyro (Salvijus Trepulis), dėl savo santykio su motina rišančio seksualines partneres prie lovos, kito vyro (Martynas Nedzinskas), išpažįstančio apie jam prieš akis savo genitalijas be jokio paaiškinimo demonstravusį tėvą, monologai. Spektaklyje vaikystės traumos susipina su dėl pelną generuojančios masinės pramogos mugėje kenčiančiais omarais ir virsta virtais žaislais. Toks scenoje iliustruotas Wallace'o kūrybos iškarpų koliažas, papildomas jo paties interviu ištraukomis apie gerą literatūrą ir jos funkciją padėti žmogui pakelti vienatvę bei nuraminti neramius ir pažadinti miegančius, vis dėlto atrodo itin išlengvintas ir supaprastintas jo kuriamo pasaulio ir pasaulėžiūros modelis, atpažįstamas iš Wallace'o apsakymų rinkinio „Užmarštis“ bei kitomis kalbomis nesunkiai pasiekiamų jo tekstų.

Sunku suprasti, kodėl kyla spektaklio paviršutiniškumo įspūdis, žinant, kad spektaklio režisierė yra Wallace'o, kurį analizuoja jau dešimtmetį, žinovė ir tikrai atsakinga kūrėja. Tačiau palyginus su autoriaus tekstų tirštumu ir sudėtingumu – juos skaitydamas anaiptol ne visada jauti teksto malonumą, nes stilistiškai jie pagauna nenutrūkstamo medijų srauto pagreitį, įtraukia specifinį, tarkim, rinkodaros žodyną, nesiplėtoja pagal klasikinę struktūrą ir baigiasi, kada panorėję, – spektaklis panėšėja į „bibliją beraščiams“, pateikiančią gerokai sukramtytą Wallace'o kūrinių versiją, kurioje labiausiai išryškėja rašytojo apmąstomos masinės kultūros banalumas ir nuobodulys (esė jis pripažįsta, kad Meino omarų festivalio aplinka, grūdimasis eilėse ir kvailos komercinės pramogos jam svetimos) bei svarbus jo grožinių kūrinių elementas – pasibjaurėjimas, jį spektaklio kūrėjai siekia šokiruojamai perteikti luošos motinos (Vilūnaitė) ir jos sūnaus (Nedzinskas) duetu, kuris iki galo nesužeidžia.

Elzė Gudavičiūtė ir Salvijus Trepulis spektaklyje „Apmąstant omarą“ M. Norvaišos nuotraukos

Aktoriams tenka nemenka užduotis koliažinėje spektaklio dėlionėje sukurti daugybę kaleidoskopinių vaidmenų. Jie turi ne tik papasakoti ir iliustruoti esė turinį, keliomis detalėmis – tautinėmis juostelėmis, sijonais ir liaudies šokių judesiais – parodyti, kad pas mus „tas pats“ (nors paralelė vedama pernelyg lengvai), bet ir papildyti jį scenomis iš grožinių Wallace'o kūrinių. Aktorei Elzei Gudavičiūtei tarp kitų tenka ir sąžinės vaidmuo – naivaus vaiko, bandančio pavaizduoti verdančio omaro skausmą ir gadinančio šeimos vakarienę teisingais, bet nepatogiais klausimais. Nedzinskas įtaigiausiai, šiek tiek iš aukšto, groja jo gerai įvaldytą pasibjaurėjimo temą. O įdomiausia stebėti Vilūnaitę ir Trepulį, kuriems toks žanras mažiau pažįstamas ir reikalaujantis daugiau pastangų. Suprantant, kad bet koks spektaklis kiekvieną kartą įvyksta šiek tiek kitaip, antrąjį premjeros vakarą – rugsėjo 22 d. – aktorių energija atrodė vangi, stokojanti užsidegimo ir žaismės.

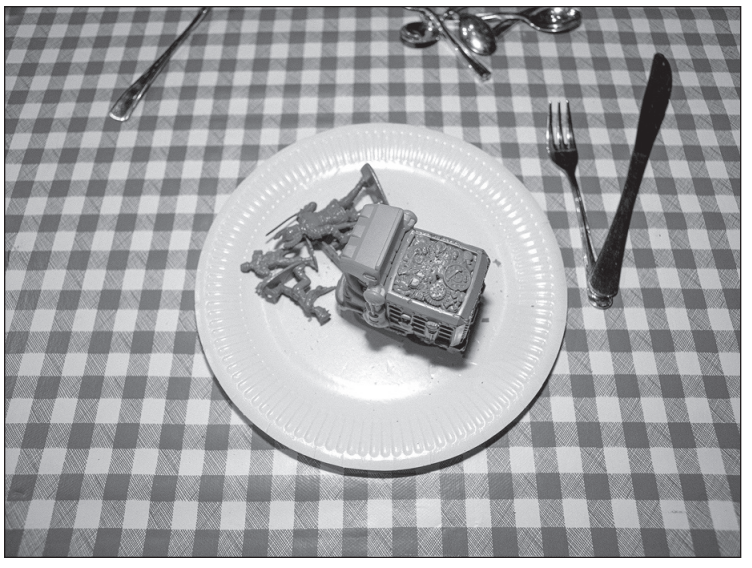

Spektaklis „Apmąstant omarą“

Įsivaizduoju dar vieną žiūrovą, pavydžiai skaitantį Almos Braškytės recenziją „Postindustrinės vienatvės zondas: giliai, giliau, dar giliau“ („Menų faktūra“, 2021 10 29, *https://www.menufaktura.lt/?m=3391&s=704210*) apie Ciuricho teatre (*Schauspielhaus Zürich*) Ross statytą spektaklį „Brief Interviews with Hideous Men“ („Trumpi atgrasių vyrų interviu“) pagal Wallace'o apsakymus. Ne tik įtaigiai aprašyti, į atmintį įstringantys aštrūs ir provokuojantys spektaklio momentai, tarkim, tikras pornografinių filmų aktorių atliekamas lytinis aktas, savo išmatomis žaidžiantis senelis-kūdikis ir kt., bet ir autorės perteiktas intelektualinis bei emocinis spektaklio plotis ir gylis verčia klausti, kodėl Ciuriche tokia įspūdinga ir galinga, o pas mus labai jau sumažinta Wallace'o versija. Ar tai pasitikėjimo žiūrovais, ar resursų klausimas?

Teatre man vis dar svarbus klausimas „kaip“, paverčiantis turinį menu. Rūpi išraiškos priemonių originalumas, išradingumas, grožis, bjaurumas, estetinis ir emocinis jų poveikis, o ypač santykis su žiūrovu. Kičas, *trash'as*, *camp'as*, kurio gausu spektaklyje „Apmąstant omarą“, – nors gali ir nepatikti, tačiau, be abejo, yra vienos iš šiuolaikinio meno raiškos priemonių. Bet kokį poveikį jos išgauna šįkart? Priklauso nuo žiūrovo. Iš spektaklio tono peršasi išvada, kad idealus jo žiūrovas būtų ir potencialus Omarų festivalio dalyvis, kuris, kitaip nei tie, kuriems tokių renginių etika ir estetika yra atgrasi, galėtų nors truputį juo mėgautis ir patirti jame malonumą.

Pabaigoje įsivaizduoju dar vieną žiūrovą – gyvenime nevalgiusį omaro, gal net ir lietuviško vėžio, jau kurį laiką apskritai vegetarą, prieš spektaklį besirengiantį intelektualiai „diskusijai“ su spektaklio kūrėjais ir dėl to perskaičiusį Wallace'o esė ir keletą kitų jo kūrinių. Taip pat nepamiršusį ir spektaklio aprašyme kūrėjų minimos Susan Sontag esė „Apie kitų skausmą“ („Regarding the Pain of Others“, 2003). Jam nesunku pastebėti, kad pastarasis tekstas apie karo fotografiją, istorinę jos raidą, tuos privilegijuotuosius, kurie į skausmą žiūri, ir tuos, kurie jį kenčia, bei daugybė su tuo susijusių įžvalgų liko paraštėse. Jam nesunku pačiam pasidaryti išvadą, kad karas, kaip ir žiaurus elgesys su gyvūnais, išnaudojant juos maistui, yra dar vienas reiškinys, apie kurį turime negalvoti, kad galėtume mėgautis vakarietišku gyvenimu. O šis žmogiškosios būties paradoksas jautriam individui vis dėlto sukelia stiprų vidinį prieštaravimą ir konfliktą.

Kad ir kaip būtų, tokiam žiūrovui tokio spektaklio kaip „Apmąstant omarą“ yra negana, tiesiog per mažai. Nei jam juokinga stebėti festivalio banalaus gražuolių konkurso parodiją – negelbsti net akivaizdus jos pliusas, kad ji yra ne įprastai seksistinė, paverčianti moteris objektu, o papildyta įvairiomis lytimis, – nei įdomu matyti abejingą Džeką Sperou iš „Karibų piratų“. Toks žiūrovas iš teatro norėtų daugiau – tiek intelektualiai, tiek estetiškai. Pagaliau jis pasijunta svetimas, tarsi su juo spektaklis nesikalbėtų. Žinoma, tokių žiūrovų kaip ji(s) gal ir nėra daug (nors kas galėtų pasakyti), tad ar verta apie juos galvoti. Tačiau vis dėlto viena iš stipraus kūrinio ypatybių – atsiskleisti keliais lygmenimis skirtingiems žiūrovams.

Ką sapnavai?

Agnės Jonkutės paroda „Nyksmai“ VVJ meno galerijoje

Monika Krikštopaitytė

Mačiau kažkokį kraštą sutemose, kalvos ten neaukštos, bet su ilgiausiais toliais – lengvai nepereisi. Dar auksinio mėnulio naktį. Mėnulio nesimatė, tik ryški, auksinė jo šviesa. Mačiau prosenelių lūpų liestą stiklinę, dvi jas, ir dubenį. Juos naudojo dažniausiai skubėdami, tarp darbų, bet kartais, gal vakare, sustingdavo ir jų akys sutapdavo su stiklinės skaidrumu, jie galvodavo apie Lietuvos tolius už begalybės žingsnių nuo Sibiro miškų. Dubuo šaukštu beldžiamas skambėjo kaip namie, tik toliai kiti. Visai kiti toliai. Gal į juos vakare žiūrėjo, sustingę, nes toli širdžiai tiestis iki namų.

Dar sapnavau tylą, įdėtą į kvadratėlius, šviesiai pilką, drumzliną, melzganą, jau beveik tamsoj, gal net į rašalą pamirkytą. Mano akys irgi stiklu virto, kritau į kvadratus kaip į šulinį. Keista, kad taip lėtai, lyg lipčiau debesų laiptais. Laikas ten tirštas. Nuo ilgų žiūrėjimų. Mąstymų apie tai, kas buvo, kas galėjo būti, ko nebuvo ir kas bus. Apie mus visus bendrai ir apie neregėsimus vaikaičius konkrečiai, apie tai, kokia bus ta laisva Lietuva, juk būtinai bus. Tokia neįžiūrima atrodė, miglota. Kaip sustingusi nuotrauka ežero dugne. Lyg ryškėja, bet kaip žinoti. Galvojo, kad nieko padėt negalės, nei pakreipt. Įmanu tik tą žvilgsnį siųsti, tokį nematomą tiltą, o jie iš ateities atgal tokį pat nuties ir jie susitiks, tvirtai susirems vienas į kitą, lygiai ties drobės paviršiumi.

Kaip gera, kai vaikaičiai menininkai. Jie moka išpakuoti tą gumulą iš meilės ir ilgesio, nevilties ir sapnų suglamžytų, vėjo vėtomą, bet neperlyjantį, nenykstantį. Atpažįstamą tik ilgai spoksančiųjų į stiklinėlę. Taip ilgai, kad ima iš savęs jausti, kokiu judesiu ją imti, ir mes grįžtame per kartojimą. Viskas išnyks, o mes kartosimės kaip bangų mūša. Teptuku atkurs viską tiksliai. Taip miglotai, kaip ir visada buvo. Prieš pat užmigdami viską žinosime. Kai atsibusime, klausime: ką sapnavai? Ir pasakosime viską iš naujo. Laikas suksis kilpomis, matuosimės žvilgsnių toliais, susitiksime drobėse.

Sapnavau, kad Agnė Jonkutė susitiko su proseneliais, kartu lyg kompiuterio klavišus kabino paveikslus galerijoje. Vieni buvo kelio filmas (ta juosta drobių su bendru horizontu), kiti mažulyčiai (kaip *Enter* ir *Escape*), treti (didelis ir mažas, kaip pusė vaikų literatūros herojų porų) spindintys atspindžio auksu, ketvirti – labiau pavieniai, išsivaikščioję po erdvę, atskiresni. Penkti – tylūs indų portretai. Kilnojo švelniai it stiklą ar sėklas. Jose irgi nedaug matyti to, kas dar bus. Kelios formos, bet iš principo tokios panašios, bemaž vienodos. Neatidusis gali sužerti į delną kaip dulkes, numesti.

Sapnavau, kad jaudinausi, jog nesugalvotų kas, kad čia neutralaus dizaino dekoratyvi tapyba viešbučiams, kai stengiamasi nežadinti keliautojų impulsų, liūliuoti juos ramiam poilsiui, slopinti norą kenkt inventoriui. Kad tik nepagalvotų, jog Jonkutę domina abstrakcija, tokia bemaž pasenusi, istorinė tapybos forma, kuri kadaise buvo neapsakomai drąsi ir rodė aštrų, filosofiškai nusiteikusį protą, o vėliau save paskandino kartotėmis ir tik retų rečiausiai nuskamba gyvai. Nes menininkė kalba ne estetikas, o jausmą, laiką, kuris formų neturi. Kad nepagalvotų, jog ji tapyti tikroviškai nemoka, tai buria, mala, kaip daugybė drobių dažytojų, supratę, kad kelios geros gudrybės gana lengvai gali padaryti visiškai efektingą ir pritaikomą rezultatą. Nes moka. Pavyzdžiui, autoportretą pagal šv. Tomo pavidalą iš Žagarės Šv. Petro ir Povilo bažnyčios nutapė taip, kad daug kas nori paliesti, o paskui klausia, ar čia fotografija perkelta (jį dar galima pamatyti Vilniaus paveikslų galerijoje). Aš noriu, kad taip nemanytų, kad geriau sustotų ir galvotų, nors užtektų sustoti ir spoksoti ilgai, tol, kol žvilgsnio tiltas įsirems į kitą, tau tiesiamą iš praeities ar ateities.

Agnės Jonkutės parodos fragmentas

V. Nomado nuotr.

Paroda veikia iki spalio 15 d.
Parodos kuratorė Algė Gudaitytė

VVJ meno galerija (Vilniaus g. 39 / 6, Vilnius) dirba trečiadieniais–penktadieniais 12–19 val., šeštadieniais, sekmadieniais 12–16 val.

Kreipti žvilgsnį į vertingus dalykus

Pokalbis su režisiere Kotryna Siaurusaityte

Ignas Zalieckas

Režisierė Kotryna Siaurusaitytė sukūrė spektaklius „Nepaprasta Edvardo Tiuleino kelionė“ (Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatras (JMDT), 2022), „Apsiaustas“ (JMDT, 2021), „Mažasis princas“ (JMDT, 2019), „Pašnekesiai mėnesėtą naktį“ (JMDT ir Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2019). Taip pat buvo režisierių asistentė statant spektaklius „Irano konferencija“ (rež. Aleksandras Špilevojus, JMDT, 2020), „Fossilia“ (rež. Eglė Švedkauskaitė, Lietuvos nacionalinis dramos teatras 2023) ir kt.

Keletą metų dirbote ir kūrėte Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatre. Kaip šis teatras leido atsiskleisti jūsų kūrybai? Kokią šio laikotarpio įtaką jaučiate sugrįžusi į Vilnių?

Laikas, praleistas Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatre, buvo labai vertingas. Atvykau iškart po studijų, tad man, besiformuojančiam žmogui, buvo naudinga atsidurti vietoje, kurioje nemažai žmonių mane palaikė ir manimi tikėjo. Panevėžys – miestas, kuriame mažiau šurmulio ir gali girdėti savo mintis. Leisdavausi į ilgus vienišus pasivaikščiojimus po parkus, važinėdavau dviračiu po miškus, taip mokiausi sutelkti dėmesį ir pastebėti dabarties akimirkas. Teatre

Scena iš spektaklio „Apsiaustas“

Juozo Miltinio dramos teatro nuotr.

sutikau nuostabių žmonių, su kai kuriais graži draugystė tęsiasi iki šiol. O gyvenimas Vilniuje – dūzgesys ir daug jame susipynusių istorijų – taip pat turi savo žavesio. Net ir tame dūzgesyje žvilgsnį kreipiu į dalykus, kurie man vertingi. Tarkim, ruduo Vilniuje visad būna kažkoks slėpiningas. Prieš leidžiantis saulei būna pati gražiausia akimirka, kai senamiesčio stogai nusidažo sodria aukso spalva, tarsi panaikinančia visos jau praėjusios dienos nerimą.

Kiek jūsų kūrybiniams pasirinkimams ir temų analizei įtakos daro miestas ir aplinka, kurioje dirbate? Ar tai yra jūsų stebėjimo objektas?

Atrodo, kad galėčiau išgyventi ir gerai jaustis tiek nedideliame, tiek milžiniškame mieste. Kad ir kur būčiau, visur galiu atrasti mane dominančių dalykų. Žmonės, pokalbiai, kinas, muzika, dailė, o kartais ir vienatvė... Dėmesingumas ir atvirumas aplinkai, mane supantiems žmonėms – didžiausias įkvėpimas, kuris paskui viena ar kita forma atsiranda kūrybiniuose darbuose.

Spektakliuose pasitelkiate žinomų autorių kūrinius. Kuo jus intriguoja darbas su gerai žinomais tekstais?

Čia jokios intrigos... Tiesiog yra tokios turtingos medžiagos, kupinos neišsemiamų temų, galingų idėjų ir minčių, įdomių ir visaverčių personažų. Dažnai po spektaklio, pastatyto pagal tokią literatūrą, kyla minčių: „O buvo galima dar tokią sceną padaryti, dar tą panaudoti...“ ir t.t. Tam tikri tekstai juk ne veltui yra žinomi, vadinasi, aprašyti reiškiniai ir užkoduoti simboliai kažkuria prasme yra artimi ir sukelia asociacijų tiek praeities, tiek šiuolaikiniam žmogui. Visada kyla abejonių, nežinai, ar suvaldysi medžiagą, ar pavyks, bet jau geriau nerti stačia galva ir rizikuoti su gera literatūra.

Nikolajaus Gogolio, Antoine'o de Saint-Exupéry kūriniuose ryškus autoriaus balsas. Ar kurdama esate linkusi vadovautis autoriumi, ar daugiau dėmesio skiriate savo savito balso apibrėžimui ir interpretacijai?

Prieš pradėdama repetuoti nemažai kartų perskaitau ir vis iš naujo perverčiu knygą, pasidomiu

Kotryna Siaurusaitytė

A. Gudo nuotr.

autoriaus ir kūrinio kontekstu. Tiek „Apsiauste“, tiek Mažajame prince“ vienas iš veikėjų – Autorius. Man įdomi ta sąlyga, kad Autorius tarsi gyvena savo kūrinyje, čia pat vietoje kuria ir griauna. Autoriaus balsas neišvengiamas, į literatūrą žvelgiu pagarbiai, tačiau jai nesilankstau, juk teatras – visai kita meno rūšis, tad leidžiu sau kūrinį interpretuoti savaip, kurti ir pagal savo matymą bei įsivaizdavimą dėlioti sceninį veiksmą ir tekstą – per vaizdinius paversti jį konkretybe.

Esate sukūrusi ir spektaklių vaikams. Kuo jums patrauklus vaikų teatras? Ar tai eksperimentų sritis, o gal erdvė jaunajai publikai tirti?

Nuo pat mažens mane žavėjo paslaptis. Vaikystėje pati mačiau daug gražių spektaklių vaikams, prisimenu, kai salėje užgesdavo šviesos, nuo uždangos prasiskleidimo tvyrodavo kažkoks paslapties pojūtis, veikdavo kažin kokios nuojautos, fantazijos, kurių iki šiol negaliu įvardyti. Tai užburia ir skatina kelti klausimus apie dalykus, kurių galbūt niekuomet taip ir nesužinosiu, bet pabandyti verta.

Kuriu vaikams, nes matau prasmę ir tikiu, kad jei vaikystėje žmogus

Nukelta į 7 psl.

Nesitikint laimingos pabaigos

„Audra“ Nacionaliniame Kauno dramos teatre

Miglė Munderzbakaitė

Naujasis teatro sezonas Lietuvoje prasidėjo nuo neįprasto, gal net kiek perteklinio dėmesio vienam didžiųjų Vilniaus teatrų, tiksliau – jo šūkiui, sulaukusiam klausimų ir diskusijų. Nacionalinis Kauno dramos teatras (NKDT), konstatuodamas „Keičiasi ne dramos, o mes“, prisilaikė saugesnės ir subtilesnės pozicijos, kartu akcentuodamas repertuarui keliamus tikslus, apimančius klasikos ir avangardo pastatymus. Laikantis nuoseklumo, pirmoji premjera skirta Williamui Shakespeare'ui, o jo pjesę „Audra“ statyti pakviestas mūsų teatro auditorijai jau neblogai pažįstamas estų režisierius, „Von Krahl“ teatro Taline įkūrėjas Peeteris Jalakasas ir jo kūrybinė grupė: dramaturgas Taavi Eelmaa, scenografė ir kostiumų dizainerė Kristel Zimmer, kompozitoriai Gavinas Bryarsas ir Yuri Bryarsas, vaizdo režisierius ir scenografas Emeris Värkas. Prie kūrybinių pajėgų prisidėjo ir lietuvių kūrėjai: choreografė Ema Senkuvienė, šviesų dailininkas Saulius Laucevičius ir vaizdo operatoriai Ridas Beržauskas, Airingas Bašinskas bei Marius Vasiliauskas.

Prieš keletą metų NKDT turėjome progą pamatyti Jalakaso režisuotą serialą, teatro-kino projektą „Jaik“, skirtą technologijų proveržio refleksijai ir savotiškai ateities vizijai. Tačiau šį kartą režisierius, imdamasis klasikinės dramaturgijos, nukreipia žiūrovo žvilgsnį ne tik į ekraną, bet ir į gyvai scenoje vykstantį veiksmą. Tiesa, kino kamerų taip pat neatsisakoma.

Po pirmosios premjeros įspūdžių šio teatro sezono šūkį taip ir norisi pratęsti: keičiasi ne dramos, o mūsų (teatro) raiškos įrankiai ir formos. O pažvelgus į supantį kontekstą dar pridėti – pokyčiai pamažu jau tampa tendencijomis. Nors dauguma teatro kūrėjų pabrėžia, kad teatras – gyvas mechanizmas ir jame svarbiausias aktoriaus ir žiūrovo susitikimas, didžiojoje dalyje spektaklių, pasitelkiant vaizdo projekcijas, kinematografinius sprendimus ir kitas šiuolaikines technologijas, nevengiama šią teatro magiją išsklaidyti ar, tiksliau, išskaidyti į kitas žiūros perspektyvas, komunikacijos formas ir patirtis (žinoma, jau tapusias neatsiejama žiūrovų buitinio gyvenimo dalimi).

Iš pradžių intensyviau buvo naudojamos projekcijos, vėliau „vedamos ekskursijos“ po teatro pastatą, išeinama už jo ribų, daugeliu atveju interaktyviai įtraukiami ir patys žiūrovai. Bent keli pavyzdžiai: žvėrišką žmogaus prigimtį nagrinėjęs spektaklis „Lokis“ (rež. Łukaszas Twarkowskis, Lietuvos nacionalinis dramos teatras, 2017), Franzo Kafkos kūrybą ir Lietuvos istoriją reflektavusi „Planeta EGO“ (rež. Nikolas Darnstädtas, Valstybinis Šiaulių dramos teatras, 2021), tamsiąsias mūsų puses ir egzistencinius klausimus analizavęs kūrinys „Faust is Dead“ (rež. Artūras Areima, Artūro Areimos teatras, 2021). Žinoma, šį sąrašą būtų galima tęsti. Įdomus sutapimas, kad teatro ir kino jungtimi pasižymėjo ir naujausia gretimo Kauno valstybinio muzikinio teatro premjera – kartu su Estijos koncertine įstaiga „PromFest“ sukurta opera „Pelenė“, siūlanti iš šiuolaikinės perspektyvos pažvelgti į pasakos personažus, prisodrinta nemenko ironijos, skirtos socialinių medijų „gyventojams“, kiekio.

Žanrai, temos, turinys, keliami klausimai ir intencijos skirtingi, bet juos sieja kameros integravimas, teatro kulisų atvėrimas ir jo erdvių įtraukimas. Tai tampa viena iš dabartinio teatro tendencijų, vienais atvejais pateisinanti plėtojamą naratyvą, jo bendrą koncepciją, kitais veikianti tik estetiniu lygmeniu. Sugrįžtant prie Jalakaso „Audros“, jai tinka abu variantai. Pirmieji, kamera užfiksuoti vaizdiniai, dar „oficialiai“ neprasidėjus spektakliui, stebimi pagrindinio veikėjo Prospero (Dainius Svobonas), publikos sutinkami gana atsainiai, o finalinis triumfuojančio Prospero žygis per teatro fojė, išeinant net į Laisvės alėją, kur kas labiau kausto žvilgsnį. Per kameros prizmę spektaklyje pasirodo ir dekoracijų dirbtuvių, ir teatro lifto, ir kavinės erdvės.

Viena vėlyviausių Shakespeare'o pjesių „Audra“, ankstesniuose šaltiniuose laikyta komedija, dabar jau priskiriama tragikomedijos žanrui, jungia numanomą realybę su fantastiniais elementais, realius veikėjus su stebukliniais, turinčiais įvairiausių galių. Nekonkretizuotoje šalyje gyvena ištremtas, kažkada Milano hercogu buvęs menininkas Prosperas ir jo duktė Miranda (Agnieška Ravdo). Pagalbon iškvietęs oro dvasią Arijelį (Martyna Gedvilaitė) jis gali valdyti gamtos galias, įgalinti gėrio ir blogio dvasias. Ir štai pasitaiko proga atkeršyti skriaudėjams, privertusiems Prosperą pasitraukti. Pasitelkdamas turimas galias jis sukelia jūroje audrą, kurioje „įklampina“ Neapolio karalių Alonzą (Arūnas Stanionis), Milano hercogą uzurpatorių (Ričardas Vitkaitis) ir kitus su jais susijusius veikėjus.

Pjesės pasakojimas Jalakaso rankose pernelyg nekinta, suskamba nemaža dalis šekspyriško teksto. Žinoma, režisierius pasiūlo ir daugiau ar mažiau nuspėjamų įterpinių. Vienas jų – netikėtai pasirodantis Teatro direktorius (Egidijus Stancikas). Jo monologas – pristatant save kaip garbingą archeologą iš ateities, slaptąjį spektaklio stebėtoją (kažkodėl su peleku vietoj rankos) išties išmuša iš plėtojamos istorijos vėžių, dar kartą patvirtinamas ir ketvirtosios sienos nebuvimas. Antrasis jo išėjimas jau kiek organiškesnis, skirtas kalbiniams aspektams pakomentuoti, bet vis tiek šis personažas kelia klausimų.

Vizualusis spektaklio lygmuo pretenduoja vesti šiuolaikinės visuomenės egzistencinių klausimų labirintais, sugrįžtant prie esmingos pasirinkimo laisvės, dvasios nuosmukio ir / ar pakilimo temos.

Siekiant sustiprinti komedijos įspūdį, daugumos veikėjų paveikslai sutirštinami naivumu, kvailumu ir net degradacijos elementais. Sumanus ir išmintingas yra tik Prosperas ir jam padedantis Arijelis.

Dainius Svobonas, Agnieška Ravdo ir Motiejus Ivanauskas spektaklyje „Audra“
S. Baturos nuotr.

Šis kontrastas, nors truputį ir kelia juoką, yra saugus ir lengvas kelias, norint iškelti herojaus asmenybę. Pabaigoje, kaip ir užrašė dramaturgas, įvyksta atleidimas ir susitaikymas, bet jis pagrindiniam veikėjui nesuteikia jokios įsivaizduojamos ramybės ar laimės, o tik triumfuojamai išdidų pasivaikščiojimą po savojo teatro valdas. Pasak Svobono, perfrazuojančio Prospero žodžius: „Po viso šito grįšiu į namus ir kas trečią mintį skirsiu kapams – tai čia toks laimingas finalas?“

„Audros“ veikėjai tarsi susibėgę iš įvairių laikotarpių – aprengti skirtingas, neretai tiksliai ir neidentifikuojamos epochos apdarais. Pasak kostiumų kūrėjos Zimmer, dalis jų pasiskolinti iš kitų, seniau statytų spektaklių (tad akylesnis žiūrovas turi progą paieškoti sąsajų). Pagrindiniai scenografijos elementai – žalios grindys ir kubo formos „dėžė“, kuri prireikus tampa ir dvasių buveine, ir scena scenoje, sutelkianti dėmesį į manifestacinį veikėjo pasisakymą. Grindų spalvos pasirinkimas – dar viena tiesioginė sąsaja su kino industrijoje naudojamu „žaliu ekranu“, kurį pasitelkus sukuriamas kitas, reikiamas peizažas. Pasak Zimmer – tai tarsi tuščias lapas. Toks sprendimas nurodo ir į tam tikrą manipuliaciją, trina ribas tarp realaus ir fikcinio pasaulio, abu panardinant į tą patį konstruojamą peizažą.

Scenografiniai sprendimai apima ir dar vieną pasakojimo sluoksnį, skirtą menininko (savi)refleksijai: ne veltui Prosperas pasodinamas prie grimo kambario veidrodžio su lemputėmis.

Jei kalbėsime apie šiam spektakliui suburtą gausią aktorių komandą, šiuo atveju atrodo, kad režisieriui buvo aktualesnis bendras sceninis paveikslas ir idėjų išgryninimas nei „dirigavimas aktorių orkestrui“. Tačiau pagrindinio vaidmens kūrėjui Svobonui buvo sudarytos sąlygos pademonstruoti aktorinę patirtį, kuri net ir pirmosios premjeros vakarą suskambėjo efektingai. Ne mažesnis profesinis įdirbis ir kokybiškas rezultatas pastebimas Arijelį kūrusios Gedvilaitės vaidyboje. Ravdo kuriamas Mirandos vaidmuo iš pradžių kiek striginėjo, nedrąsiai žengdamas pirmuosius žingsnius, tačiau vėliau įvyko lūžis. Su savaisiais veikėjais ir šaržuotomis jų charakteristikomis susitvarko Artūras Sužiedėlis, Mantas Bendžius ir Gintautas Bejeris, o Ridui Žirguliui kiek sudėtingiau atitrūkti nuo dažnai garsinamų animacinių personažų kalbos manieros ir intonacijų.

Apskritai pirmasis premjeros vakaras daugeliui aktorių nebuvo itin lengvas, regis, pasitaikė vietų, kai ir tekstas atrodė ne visai prisijaukintas. Spektaklio „Audra“ aktoriai tikriausiai dar gebės nugludinti bei sustyguoti reikiamas vietas, kad kokia banga jų nenuplautų į teatro repertuaro užribį.

Atkelta iš 6 psl.

buvo bent viename įsimintiname spektaklyje, yra kur kas daugiau šansų teatre sulaukti išmintingo, smalsaus ir klausimus keliančio suaugusio žiūrovo.

Kaip kinta darbas su pasirinkta literatūra kuriant spektaklį vaikams? Su kokiais iššūkiais susiduriate?

Vaikai nemeluoja, tad dėl kai kurių sprendimų (ypač vizualinių) tenka gerokai labiau pasukti galvą nei spektakliuose, skirtuose vyresniems. Pavyzdžiui, suaugusiajam gali būti neįdomu, tačiau jis būna išmokęs tokių dalykų kaip „mandagumas“, „pagarba“, „etiketas“, tad per spektaklį tikriausiai to neparodys ir, sukandęs dantis, šiaip ne taip išsėdės iki pabaigos. Su vaikais būna kiek kitaip – jeigu neišlaiko dėmesio, jie greičiausiai labai atvirai ir nesivaržydami nuobodžiaus, garsiai kalbės, dūsaus. Tad vaikiškuose spektakliuose pati vertingiausia akimirka, kai pilna salė vaikų kai kuriais spektaklio momentais vienu metu nuščiūva, net ir tie, kurie įprastai nenusėdi vienoje vietoje. Tai brangu. Mano supratimu, stipriausia spektaklio vaikams ašis – vizualumas ir personažų ryškumas.

Jūs ne tik režisuojate, bet ir asistuojate kitiems teatro menininkams. Kaip ši veikla plečia jūsų pačios kūrybos perspektyvas?

Asistentai teatre dažniausiai būna aktyvūs stebėtojai, todėl tai praplečia mano, kaip režisierės, matymą. Stebiu, kaip pamažu tarsi iš pabirusių šukių susideda visas vaizdas-spektaklis, kaip vis kitas režisierius veda repeticijas, kaip dirba skirtingi aktoriai, kokie metodai kada ir kaip suveikia, o kada ne, koks ryšys užsimezga tarp kūrybinės komandos. Tai labai įdomus ir dinamiškas procesas. Dėmesingumas per repeticijas būna geras trenažas smegenims – visada svarstau, kaip daryčiau tą ar aną sceną, jeigu mano balsas būtų lemiamas. Tad neretai po spektaklių, prie kurių dirbu režisierių asistente, galvoje arba užrašuose turiu antrą, pačios susikurtą, fikcinį spektaklį.

Kokie kūrybiniai procesai jūsų laukia?

Pjesės skaitymo režisavimas šiuolaikinės dramaturgijos festivalyje „Versmė“, vyksiančiame Lietuvos nacionaliniame dramos teatre. Vėliau pastatymas Vilniaus senajame teatre pagal prancūzų dramaturgo Jeano-Luco Lagarce'o pjesę „Aš buvau namuose ir laukiau, kol ateis lietus“. Taip pat turiu jau užrašytų, dar neįgyvendintų idėjų, kai kurios jų peržengia ir teatro ribas. Bet geriau jau pirma padarysiu, o tuomet ir pasidalinsiu mintimis.

Dėkoju už pokalbį.

Žmogaus kūnas, gamtos kūnas. Įkapės

Pokalbis su menininke Egle Rakauskaite parodos „Polimerija. Miestui ir pasauliui“ LDS galerijoje proga

Viktorija Mištautaitė

Parodą „Polimerija. Miestui ir pasauliui“ sudaro atnaujintas videoperformansas „Be kaltės kaltiems. Pinklės. Išvarymas iš rojaus“ (1997 m.) ir Eglės Rakauskaitės sukurta trylikos tautinių drabužių kolekcija – savotiška tekstilės paveldo mumifikacja.

Lietuvos dailininkų sąjungos galerijos erdvės „apgyvendintos“ minimaliai: vitrininius langus dengia baltos statybinės plėvelės, grindis menininkė išklijavo baltu popieriumi, ant sienų kabo fotografijų ciklas su tautinių kostiumų interpretacijomis, o ekspozicijos (emocinis) akcentas – fotoobjektas „Plaukuotis“ (1995 m.). Dviejuose monitoriuose beveik sinchroniškai rodoma nauja videoperformanso versija, ženklinanti per 26 metus įvykusius pokyčius. Analoginį „Beta SP“ videoformatą pakeitė skaitmeninė 4K raiška, merginų kasas – kapinių gėlių vainikai, vilnonius paltus ir šilko sukneles – plastiko drabužiai. Jie sukurti pagal Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus fonduose saugomus Aukštaitijos, Žemaitijos, Dzūkijos ir Suvalkijos regionų tautinių kostiumų pavyzdžius ir atlikti originalia technika: ant kvadratėliais sudalinto audinio klijuojami ploteriu karpytos lipnios plėvelės kvadratėliai.

Paroda – dinamiška, kintanti laike. Per atidarymą vyko performansas „Polimerija“. Jo metu ant plastiko audinio buvo klijuojamas iš Suvalkijos kilusio Vinco Kudirkos „Tautinės giesmės“ tekstas, vėliau pristatytas sukurtas ir pasiūtas Suvalkijos krašto tautinis kostiumas. Ir taip kas savaitę paroda pildoma naujais kūriniais.

Per visą pokalbį su Rakauskaite galvoje man skambėjo vieno iš Romualdo Granausko sukurtų personažų žodžiai: „Kiekvienas dalykas turi tartum dvi teisybes: vieną žinai tik tu pats, o antrąja gal ir patikėtų kiti, bet tai jau nebebus ta teisybė, kurią tik tu vienas žinojai.“ Tad kviečiu pasivaikščioti plačiomis, ne visai patogiomis Eglės minčių gatvėmis, o kartais ir plačiais plastiko horizontais.

Eglės Rakauskaitė, „Be kaltės kaltiems. Pinklės. Išvarymas iš rojaus“. 2023 m.

I. Maldaus nuotr.

Egle, kaip jaučiatės? Klausimas tikriausiai nėra įprastas pokalbio pradžiai. Turiu omenyje – kaip jaučiatės po daug metų grįžusi į Vilniaus meno sceną su personaline paroda?

Klausiate, kaip jaučiuosi? Jaučiuosi labai blogai. Ir kalbu ne tik apie emocinę, bet ir apie fizinę savijautą. Negaliu sugrąžinti pasaulio, kuriame pradėjau kurti. O pradėjau kurti-dirbti su natūraliomis medžiagomis: jazminų žiedais, medumi, taukais. Parodos pavadinimas apima ne tik plastiką, polimerinį dalyką, bet kartu ir susieja mus visus tokia pačia savijauta.

Parodos (o ir dabartinės kūrybos) inspiracija – mirties tema, neišvengiamas kapas. Deja, mes neturime pasirinkimo dėl ilgaamžiškumo. Mūsų fizinė būsena yra stipriai apribota išorės veiksnių ir mes nelabai ką galime pakeisti.

Ar galime parodą „Polimerija. Miestui ir pasauliui“ laikyti iš dalies retrospektyvine? Ji atkuria gyvų skulptūrų pasirodymą, o vėliau ir videodarbą „Be kaltės kaltiems. Pinklės. Išvarymas iš rojaus“, bet jau iš šių dienų perspektyvos.

Retrospektyvos momentą atspindi mano pačios nesąmoningas plastiko panaudojimas ankstesnėje kūryboje. Išskirčiau „Plaukuotį“ (1995 m.), kuris ir yra vienas ankstyvesnių mano fotoobjektų. Tai iš vandens filtrams naudoto plastiko raizginio numegzta danga, viso kūno skafandras. Buvo kalbama apie plaukus, bet iš tikrų plaukų vąšeliu nebūtų įmanoma nunerti tokio kūrinio apvalkalo. Tuomet man pasitaikė medžiaga, kuri yra tąsi ir patogi minčiai išreikšti. Filmuojant videoperformansą „Taukai“ buvo naudojamas plastikinis indas, specialiai suklijuotas, kad atlaikytų 250 kg svorį ir neišsilenktų. Tad, kalbant apie „Polimerijos“ parodą retrospektyvos požiūriu, yra tik medžiagos panaudojimas. Šis projektas – tik vienas penktadalis kūrybos, atspindintis mano interesų lauką: kas iki šiol buvo nuveikta reiškiant emocijas, pasirenkant skirtingas medžiagas ar interesų, vertybių kryptis.

Ankstesnių darbų apibūdinimuose ir dabar justi skirtis tarp žodžių „performatyvumas“ (performanso) ir „gyva skulptūra“.

Būta ir „tikros skulptūros“. Arčiausiai jos man yra darbas „Šokoladiniai nukryžiuotieji“ (1995), kuris pateko į leidinį „Sculpture Today“ (sud. Judith Collins, Phaidon, 2007). Man atrodė, kad tai objektas, bet tai buvo identifikuojama kaip skulptūra, kaip valgoma skulptūra. O kas yra gyva skulptūra? Mes nesame kanibalai, bet emocine prasme kanibalizmas vyksta. „Ėdimas“ vienas kito visuomenėje akivaizdus. Terminu „gyva skulptūra“ apibrėžiu performansą, kai veiksmas yra minimalus ir minimali veiksmo tąsa. Jei rankomis užsidengi veidą – performansas nevyksta. Bet tai vizualas, turintis tąsą, ir veiksmo fiksacija yra „gyva skulptūra“.

Veiksmo slėpimas, pavyzdžiui, grindų dengimas popieriumi, demonstratyvus parodos eksponavimas jau susirinkus žmonėms į atidarymą galėtų būti pavadintas performansu. Bet veiksmas žiūrovui yra nematomas. Šis žodis dabar „ant bangos“ – jau turime ir Vilniaus performansų bienalę. Aš nelinkusi piktnaudžiauti. Ir net mano ankstyvieji performansai yra videoperformansai. Todėl, kad pati slepiuosi už kameros.

Visada ėjote į dialogą su kūnu, aplinka. Viename interviu esate sakiusi: „Susitapatinti, susilieti su aplinka – tai, kas yra tavo viduje, tampa tavo išore.“ Bet išlaikėte / išlaikote maišto, postūmio idėją. Vaškas, taukai, medus, plaukai, šokoladas, sudžiūvę žiedlapiai, biologinis žmogaus kūnas, o dabar ir plastikas? Ar tai reiškia, kad jis jau yra nauja organika, esanti šalia mūsų, jau savotiškai tauri medžiaga? Koks santykis šiandien mums reikalingas, ką turime pamatyti?

Nėra vien tik juoda ir balta. Neišvengiamai pasaulyje yra ir gerų plastiko pritaikymų – nesu mokslininkė, tačiau visi suprantame, apie ką eina kalba. Man rūpi išgelbėti tą patį plastiką. Kaip galima būtų brėžti ribą, atskirti, kur yra juoda, o kur balta? Manau, kad perleisdama šią problematiką per save, įsigilindama, turėdama projektinę erdvę gilintis į šią temą kompensuoju visų kitų žmonių laiką.

Šiuo projektu kviečiu atlikti reviziją, bet netapti „aukomis“, nes gal ir turime pasirinkimą. Minimalų, bet turime. Pavyzdžiui, atsisakyti sintetinių audinių – labai patogu dėvėti, tačiau skalbiant juos jokie filtrai nesulaiko, neišvalo plika akimi nematomų plastiko dalelių. Jos upėmis teka į jūras, į vandenynus, patenka į ekosistemą, į debesis, į lietų, ir tai yra nematoma. Bet tai jau tampa matoma.

Ką šiuo atveju gali padaryti menininkė (-as)?

Menininkas gali dalį etnopaveldo, kažkokią citatą paimti ir suteikti jai išlikimo galimybę. Plastikas yra „tvarus“, palyginti su visa tekstile. Vilna, linas, gobelenai blunka ir yra neatsparūs šviesai, medžiagos nėra amžinos. Gal fotografuojama tekstilė ir jos kūriniai galėtų turėti išliekamąją vertę.

Todėl kalbant apie šitų audinių, tautinių kostiumų tąsą – norėčiau juos įlieti į epoksidinę dervą skaidrios materijos stačiakampyje. Taip, kaip videoperformanse „Taukai“, naudojant tą pačią struktūrą (buvo filmuojama trimis kameromis, nes norėjosi atkurti žmogaus kūno proporcijas), liejant sluoksniais: lieji apačioje, tada palauki, kol sustings visas pagrindas, paguldai tautinį kostiumą, žiūri, kaip jis susiploja, vėl lieji. Ir gaunamas tarytum sarkofagas, kuris niekaip nesunyks daugybę šimtmečių. Objektas muziejui, kas, šiaip ar taip, yra kapinynas, bet vis dėlto kultūrinis kapinynas.

Ar tai, kad atsisakyta kasų supynimo kūrinyje „Be kaltės kaltiems. Pinklės. Išvarymas iš rojaus“, susiję su per 26 metus pasikeitusia moters savipozicija visuomenėje?

Čia labiau kalbama apie nekaltybės praradimą. Tos merginos, tas laikas – mes visi buvome nekalti, nežinojome, kad atsidursime tokioje „kataklizmoje“, tokioje situacijoje. Balti kaspinai ar baltos suknelės šiam laikui jau nebetinka. Gyvos rožės grįžta į madą, bet tos baltos suknelės – ne.

Gėlių vaikai. Aš esu gimusi 1967-aisiais – hipiai, laisvė, gėlės, tikra gamta, neužterštas vanduo. Tikromis gėlėmis susijungti yra pernelyg didelė prabanga, todėl, kad jos labai greitai vysta. Nuskinta gėlė – mirusi gėlė, mirusi gamta. Tada reikia imti tikrą mirusią gėlę, žmogaus sukurtą imitaciją. Ir tai yra ženklas. Bet šiuo atveju jis turi ir tą kitą, papildomą prasmę, pamušalą.

Performansas 2023 metais yra išcentruotas. Gamtoje nėra dviejų vienodų dalykų – eglės spyglių, mūsų akys to nemato, bet jie jau struktūriškai skirtingi. Pirmojoje performanso versijoje buvo jungimas dviem kasomis (1996 m.). Įsivaizduokime trikampių struktūrą, dedamą aukštyn, žemyn (vyriškas, moteriškas žymėjimas). Jie susideda į liniją. Merginos stovėjo trimis eilėmis, buvo sujungtos dviem kasomis. Dabar yra koncentrinis jungimas: centrinė figūra, tada aplinkui keturios merginos (kaip keturios pasaulio šalys) ir iš išorės prijungiamas aštuonių merginų stačiakampis, kuris apibrėžia kapo teritoriją.

Hierarchinė struktūra, organizavimas hierarchiniu principu – irgi esminis mano mąstymo lūžis. Lygybė neegzistuoja, mes nesame lygūs (nekalbant apie lytį, odos spalvą). Yra šeima, skirtingos patirtys, yra politinės teritorijos, žemynai ir t.t. Supratau, kad dabar turiu subrandinusi kitą žinutę – juk mes visi mirsime vieni. Vienis kaip bendrumas. Laike atsiradęs sprendimas, noras kitaip sujungti (ne tik pakeisti aprangą, ne tik atgaivinti, atnaujinti spalvą). Sprogimas ir spalvose: gėlės, tautinio drabužio koloristiniai deriniai. Ir tekstūros sprendimas: nebūtinai turėjo būti blizgus audinys, bet pasirinkau holograminę plėvelę, kad būtų kuo daugiau raibulių (nes galima pasirinkti ir matinę plėvelę, sukurti sunkiai atskiriamą santykį su vilnoniu audiniu). Neslopinau, neribojau savęs minimalia estetika. Anksčiau man buvo svarbu pats ženklas, ženkliškumas, o ne rėksmingumas, ne spalva. Tautinis kostiumas labai natūraliai pridengia tą „rėksmingumą“.

Ką reiškia trejus metus kurti, studijuoti ir siūti trylika tautinių kostiumų? Tai lėtas, vienuoliškas procesas. Tautinius kostiumus siuvote nuo 2019 metų – ar galime čia užčiuopti nerimą, prieštaravimą greitosios mados-meno kultūrai, ar vis dėlto tai reikėtų tyrinėti per jūsų darbų retrospektyvos prizmę?

Man reikia pačiai dalyvauti kūrybos procese, šiuo atveju – klijuoti kvadratėlius. Ne tik todėl, kad norisi kontroliuoti veiksmą, bet kartu tai yra ir suvokimas, jog nėra kur skubėti. Jeigu įmanoma per keletą metų tai padaryti pačiai, galiu pati ir padaryti. Bet jeigu tai būtų komercinis projektas, tuomet organizaciniai, užsakomieji veiksmai būtų logiški.

Šių drabužių nekūriau kaip dekoracijos filmavimui – ir sijonai, ir marškiniai turi pamušalą. Pagaminti jie kaip tikri drabužiai, susiūti. Tai buvo pjaustymas, klijavimas, dėjimas ir atradimas, kad tai yra tas „audinys – kvadratėlis“ iš Malevičiaus kvadrato. Nebūtinai juodas, bet būtent kvadratas, stačiakampis, pikseliai, ir tai tarpusavyje susiję su mano perėjimu nuo juostos prie video. Ir fotojuosta yra tas pats polimeras kaip vinilinė plokštelė. 2023 m. atkurtame performanso garso takelyje vos girdimas vinilo traškesys. Tai nuoroda į mūsų nesąmoningą, naivų, pirmapradį, jau mechaninį plastiko patekimą į aplinką dėl vartojimo įpročių.

Nukelta į 9 psl.

Interpretacijos laisvė

Arba žiūrėti prisispaudus prie stiklo Daphne van de Velde parodoje „Apie mane ir tave“

Paulina Blažytė

Neretai mėgstu nerti į kultūrines patirtis nemačiomis, tiksliai nežinodama jų turinio, sudėties, vadovaudamasi draugų ir kritikų rekomendacijomis ar paprasčiausia nuojauta, smalsumu, kartais – atsitiktinumu. Kur kas maloniau man yra nežinoti, o tuomet nustebti, nei iš anksto perskaityti knygų nugarėles, pažiūrėti kartais visą siužetą išduodančius filmų anonsus, perklausyti mistiškai skambančių grupių diskografijas. Kita vertus, lankydamasi parodose elgiuosi visai priešingai – atėjusi pirmiausia visuomet pareigingai perskaitau lankytojus iškilmingai pasitinkančias anotacijas. Jei tik tokių yra, pavartau ten esančius leidinius. Tokį elgesį skatina dažniausiai pasitaikantis parodų formatas (pirmiausia tekstas, o tik vėliau jį lydintis turinys), dar įprotis ir... baimė. Baimė ne taip interpretuoti, nesuprasti, *susimauti*.

Tačiau šįkart lankydamasi Prospekto galerijoje eksponuojamoje Daphne van de Velde parodoje „Apie mane ir tave“ leidau sau pasielgti šiek tiek valiūkiškai ir perskaityti vaizdą aiškinantį tekstą jau pasivaikščiojusi po galeriją. Ir turiu pripažinti, kad manoji interpretacija gana skyrėsi nuo menininkės. Ji parodoje eksponuojamuose darbuose pirmiausia tyrinėja kūno pažeidžiamumą, gležnumą, bendravimo ir intymumo troškimą, kurie neretai susiję ir su tam tikru negalėjimu, – kad ir kaip norėtųsi žmogiško kontakto, tą norą lydi baimės. Savotišku barjeru šįkart tampa oda, galinti apsaugoti ne tik nuo Kito, bet ir apskritai nuo išorinio pasaulio. Parodoje odą atstoja patys kūriniai, dabar jie yra odos pakaitalas.

Daphne van de Velde darbai tikrai labai medžiagiški, kūniški, tačiau ne taip, kaip esame įpratę. Menininkė neapsiriboja vien amžinajame dvimačiame įšale sustingusia fotografijos medija, jos kūriniai atsiduria ir ant drobės, atspaudai lankstosi ir virsta suknelėmis ar dar kažkuo kitu; naudojamas videomenas. Tie darbai, kurie vis dėlto lieka pavaldūs dvimatei fotografijos struktūrai, taip pat turi savų gudrybių – pavyzdžiui, „Kažkas pasakė „Žodis tau“, „Gniuždančiai arti IV“ ir „Gniuždančiai arti III“ įdomūs tuo, kad veikia kaip fotografija fotografijoje. O žiūrėdama į „Gundytoją“ prisiartinu kiek įmanoma arčiau ir bandau nepasimesti tapyba apsimetančioje fotografijoje – darbe tiek daug tirštų potėpių! Žiūrėdama į jį nejučia prisimenu abstraktųjį ekspresionizmą, spalvinius blokus ir juos skaidančias sunkias tamsias linijas.

Grįžtant prie parodos koncepcijos ir savitų interpretacijų reikėtų pasakyti, kad apie intymumą ir santykį su kitu čia galvojau mažiausiai. Kur kas labiau man parūpo santykis su savimi ir savuoju kūnu. O tas kūnas – toks įkalinantis, toks apribojantis. Nepatogumą matau ir jaučiu vos įžengusi pro duris: ant dešiniosios galerijos sienos kabo šeši kūriniai, kurių centre – supančioti kūnai, sukišti į žvilgančius plastikinius maišus, iš kurių pavyksta išsprūsti nebent nenaudėlėms plaukų sruogoms. Ir čia prisispaudžiu prie stiklo, siekdama įminti paslaptį, išsiaiškinti kažką, ko išties net nebūtina suprasti. Galvoju apie juodus blizgančius vabalus, apie Laurą Palmer, apie lavonmaišius, į kuriuos įdėti kūnai tampa tik abstrahuotomis formomis, tik keistais, nenatūraliais dariniais. Gal klausausi per daug *true crime* tinklalaidžių? Ar skaitau per daug Roberto Bolaño apsakymų? Geriausiu atveju mano akyse – tik tamsios dėmės lipniame švytinčiame skystyje.

Klaustrofobiškai atrodo videodarbas su trimis po stiklu suspaustais kūnais. Jie nežymiai juda, spaudžiasi vienas prie kito ir juos maigančio paviršiaus. Fone girdėti gana atšiaurios nuotaikos minimalistinis garso takelis, kuriantis ne tik šio kūrinio, bet ir bendrą parodos atmosferą, kuri tikrai nepasirodo labai jauki. Ir kaip galėtų, kai mums po kojomis guli trys išsilaisvinti negalintys, į stiklinį narvą sukišti kūnai? Kaip nepatogu.

Lankydamasi parodoje taip pat svarsčiau apie troškimą ištrūkti iš narvo, kurį vadiname oda. Daphne van de Velde tą progą suteikia – jos videodarbe „Mano šukės“ oda vis lupasi ir lupasi iš naujo. Tai hipnotizuojantis procesas, kai įstringame nesibaigiančiame amžinybės rate ir kaskart, pasikeitus dar vienam odos sluoksniui, vėl transformuojamės. Plonytis odos sluoksnis lupasi lyg sustingę klijai nuo vaiko pirštų, lyg svogūno lukštelis, o mes reinkarnuojamės ir tampame Kitais, o gal tiesiog naujomis savo versijomis.

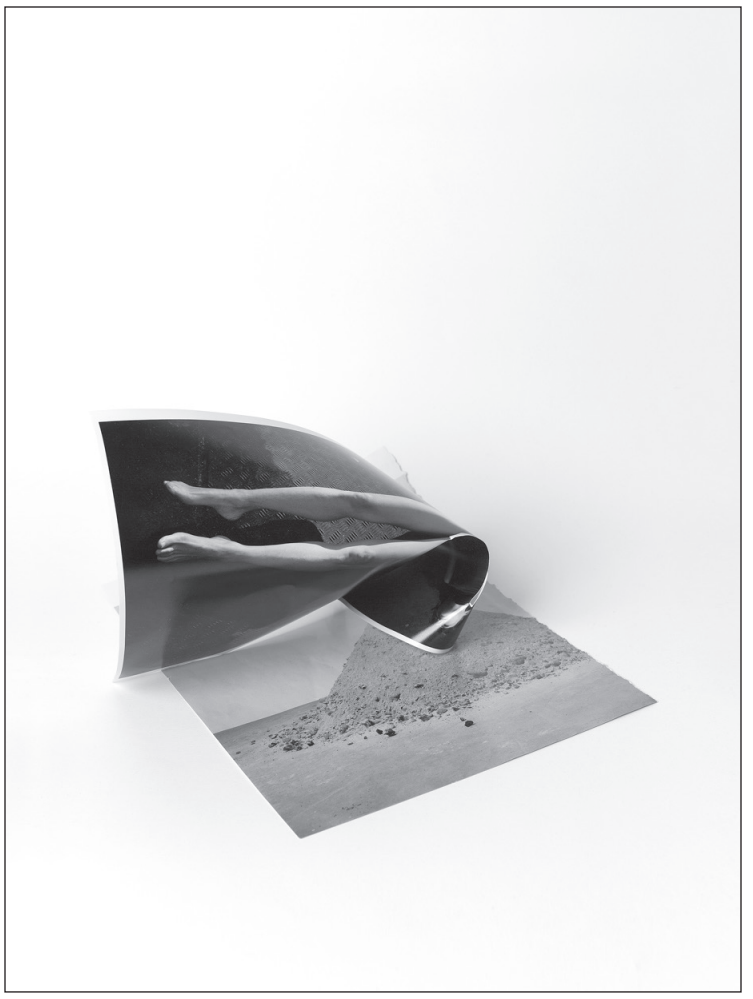

Daphne van de Velde, „Kažkas sako, grindys tavo“. 2020 m. A. Valiaugos nuotraukos

Daphne van de Velde, „Apie mane ir tave“, parodos vaizdas. 2023 m.

Ar reikėtų savas interpretacijas, besiskiriančias nuo menininkų intencijų, vadinti neteisingomis? Ar reikėtų neteisingas interpretacijas laikyti susimovimu? Nežinau. Tačiau žinau, kad menas gali būti ir mūsų pačių jausenų, pasąmonėje kunkuliuojančių klodų atspindys. Matyt, manuosiuose šiuo metu – klaustrofobiškose erdvėse įkalinti kūnai. Dar žinau, kad į meną ne visuomet reikia žiūrėti be galo rimtai, kartais smagu ir įdomu pirmiausia įsiklausyti į save ir tik vėliau – į patį menininką ir į tai, ką jis turi pasakyti. Jei būčiau pirmiausia perskaičiusi, ką man teigia Daphne van de Velde, gal nebūčiau taip puikiai išgirdusi, ką teigiu aš. Čia pateikiau tik dvi „Apie mane ir tave“ interpretacijas – menininkės ir savo. Tikiu, kad jų yra dar visa galybė, tad kviečiu žiūrėti prisispaudus prie pat stiklo ir pritaikyti tas, kurios tinka jums.

Ir linkiu nebijoti susimauti.

Paroda veikia iki spalio 7 d.
Prospekto galerija (Gedimino pr. 43, Vilnius)

Atkelta iš 8 psl.

Sukūrėte daugybę videoinstaliacijų, darbų, kuriems nenumatysi išankstinio vizualaus scenarijaus. Ar nenutiko taip ir su šia paroda: vyksta ŠMC pastato kapitalinis remontas, patekęs į šią galerinę patalpą esi tarytum izoliuotas nuo viso išorinio pasaulio. Vitrinos, kurios neretai papildydavo parodas atsiveriančiomis sodriomis, konkuruojančiomis senamiesčio figūromis ir erdvėmis, dabar yra tapusios langu į pastolius, statybinį karutį, performatyviai nuo vėjo ar žmogaus judesio plevėsuojančias statybinių medžiagų klostes.

Pagaliau atsiradau tinkamoje vietoje, tinkamu metu, su tinkamu projektu. Pagaliau. Kalbant apie kūrybinę biografiją: Venecijos bienalėje (1999) mano videodarbams „Meduje“ ir „Veidai“ eksponuoti nebuvo tinkamų sąlygų. Buvo (ir yra NDG instaliacija „Taukuose“, ligšiol neužtamsinta) daugybė ir kitų net labai nesėkmingų atvejų, kurių nesinori prisiminti. Taip pat mano biografijoje yra darbų, kurie buvo sukurti per anksti. Matyt, šis projektas turėjo tęstis taip ilgai, jį turėjo sustabdyti pandemija ir turėjo prasidėti ŠMC pastato kapitalinis remontas. Tai ilgiausiai trukęs mano projektas ir, kad ir kaip keista, neturėjau jokios ambicijos greičiau jį užbaigti ir parodyti. Viskas susidėliojo taip, kaip reikėjo. Įdomu ir tai, kad LDS galerijoje atidaryti parodą buvo numatyta rugsėjo 8 d., vėliau atidarymo data pakeista į rugsėjo 15 dieną. O tai sutampa su antromis tėvo mirties metinėmis. Susiję, kad tai yra įkapės, susiję ir su kapo situacija.

Ar todėl parodą reikia apžiūrinėti nusiavus batus?

Dar neturiu atsakymo. Galerinėje erdvėje išklotas baltas popierius iš dalies yra ir pastato remonto tąsa. Tokios pat kaip šios patalpos grindys, projektuotos Gedimino Baravyko, yra ir Olandų laidojimo namuose. Pirmas mano uždavinys buvo išspręsti grindų klausimą: ką daryti su jomis? Kiliminės dangos negalėjo būti, nes ji sintetinė. Būtent baltas popierius veikia čia kaip švarus naujas lapas. Kaip situacijos nunulinimas. Iki parodos uždarymo šis projektas kartą per savaitę turi būti atnaujintas. Transformatyvi parodos būsena yra ir dabartinis mano pačios poreikis. Mes nebemėgstame pasikartojančių vaizdų, kad ir socialiniuose tinkluose: vieną kartą pamatei, kitą jau nebeįdomu. Siekiu sukurti dinamiką, atitinkančią dabartinį laiką.

Patalpos kolonos „aprengtos“ baltu popieriumi ir pažymėtos mėlynos juostos linijomis. Tėvo Romualdo mirtis sutapo su kovido pandemija, mes negalėjome jo lankyti, negalėjome atsisveikinti. Balta, mėlyna yra maža nuoroda į tą laikotarpį.

Tai toks pomirtinis projektas. Visas Šiuolaikinio meno centras „aprengtas“ polimerais. Jei nebūtų buvę tos remontinės izoliacijos, būtų reikėję kažkaip spręsti vitrinos klausimą. Man labai patiko, bet kartu ir atpalaidavo, kad dingo tas prekės ir suknelės santykis.

Paroda veikia iki spalio 14 d.
Dailininkų sąjungos galerija (Vokiečių g. 2, Vilnius)

Leisti kūriniui skleistis

Pokalbis su dramaturge Virginija Rimkaite

Agnė Zėringytė

Dramaturgė Virginija Rimkaitė parašė pjeses „Virimo temperatūra 5425“ (2016) ir „Patina“ (2018). Taip pat sukūrė spektaklių „Virginia Wolh“ (rež. Gintarė Radvilavičiūtė, Balstogės lėlių teatras, 2019), „Namai“ (rež. Aušra Bakanaitė, Klaipėdos lėlių teatras, 2019), „NO FAKE“ (rež. Tadas Montrimas, „Sirenos“, 2020), „Istorijos iš „Fluxus“ dėžutės“ (rež. Radvilavičiūtė, Klaipėdos lėlių teatras, 2021), „Pasirinkimas“ (rež. Radvilavičiūtė, Vilniaus teatras „Lėlė“, 2022) ir kt. dramaturgiją.*

Kaip jūsų gyvenime atsirado teatras?

Mokykloje man patiko matematika ir fizika. Teatras bandė tiesti į mane tiltus, bet vis nesėkmingai. Pradinėse klasėse turėdavome kurti tokias pamokančias situacijas, kuriose gerasis personažas savo tauria kalba blogajam veikėjui padėdavo grįžti į doros kelią. Labai greitai perpratau jų schemą, bet jos laikytis man buvo sunku, tad mokytoja vertindama apsiribodavo kukliu „nieko gero“. Skaityti labai mėgau, tačiau pjesių iš privalomojo literatūros kūrinių sąrašo puslapių šlamėjimas vakarais, net jų neįpusėjus, vesdavosi tik į malonų sapną. Kai jas nagrinėdavome per lietuvių kalbos pamokas, kad neužmigčiau, pieštuku sąsiuvinyje perkurdavau dialogus. Taip pat dėliodavau mokyklos renginių scenarijus, bet stovėdama aktų salės užkulisiuose manydavau, kad tikras darbas yra tik būti scenoje.

Viskas ėmė keistis, kai dešimtoje klasėje atėjo tvirtas ir nepajudinamas žinojimas: važiuosiu studijuoti į Klaipėdą. Niekas netikėjo, kad galiu taip pasielgti, bet mano pasiryžimas neblėso, juolab kai išgirdau apie lietuvių filologijos ir režisūros studijas. Kas tai yra, nežinojau, ką reikės daryti – taip pat, bet atrodė, kad taip turi būti. Dvyliktoje klasėje pirmą kartą savarankiškai nusipirkau bilietą į spektaklį – tai buvo Vainiaus Sodeikos „Pamišėlio užrašai“. Kūrinys mane tiesiog pakerėjo, atrodė, kad viduje įvyko sprogimas, dar kelias valandas po spektaklio vaikščiojau per šlapią sniegą, galvodama apie jį, apie teatrą, kuris gali taip paveikti. Tą dieną mes turbūt pirmą kartą susitikome su teatru. Mokyklą baigiau labai gerais pažymiais, galėjau studijuoti bet kur, tačiau tas pirmasis tikras susitikimas su teatru veikiausiai buvo lemtingas.

Baigėte lietuvių filologijos ir režisūros bakalauro bei teatrologijos magistro studijas. Kaip dabartinėje jūsų veikloje sąveikauja dramaturgija ir režisūra?

Universitete man labai patiko režisūra, bet į pirmą vietą vis dėlto prasiveržė dramaturgija. Kai pradėjau dirbti teatre, supratau, kad režisūrinį matymą turiu padėti į šalį, – su režisieriais bendrauju kaip dramaturgė, o ne režisierė, ir taip jau yra daug laiko.

Režisūra turi kitą kalbą – vaizdinių, sąsajų, asociacijų, metaforų. Dramaturgijoje yra žodis, struktūra, logika, tvarka, sistema. Kai rašau pjeses, režisūros pagrindai padeda iš karto pamatyti, ką bus lengva įgyvendinti scenoje. Nors ir žinau, kad režisieriaus išmonė bei kūrybiškumas vis tiek išspręstų bet kokias nežabotas dramaturgo fantazijas.

Kaip apibūdintumėte santykį su savo dramos kūriniais?

Stengiuosi neprisirišti, kaip ir prie visko gyvenime – vietų, įvykių, žmonių. Tai nereiškia, kad man nesvarbu, – man ir rūpi, ir branginu, bet priimu kismą ir kartais, laimei ar nelaimei, jo neišvengiamybę. Su kūriniu esu sulipusi ir dieną, ir naktį tol, kol rašau, o tada, kai suprantu, kad jau viskas, kad padariau, ką galėjau, mes išsyk atsiskiriame. Kartais, jei rašymo laikas buvo itin intensyvus, apima tuštuma, net nežinau kodėl, gal kad staiga grįžti į gyvenimą, staiga atsisveikini su pasauliu, kuriame buvai, gal kad šiaip esi pavargęs ir gailiesi savęs, o gal kad baisu.

Nežinau, kaip kūriniui, – regis, jam lengviau, jis tiesiog gyvena savo gyvenimą, gal net džiaugiasi ištrūkęs. Nepaisant jo nejautrumo šiuo klausimu, vis tiek prisiimu už jį atsakomybę, už jo sėkmę ir nuopuolius, oriai pastoviu šalia. Dažniausiai vėl susitinkame tik tada, kai kūrinys patenka į redaktorių rankas. Jis jau būna kažkur pabuvęs, aš irgi. Susitinkame kaip du seni geri bičiuliai, menantys kažkurį praeities etapą. Perskaitau korekcijas, redaktoriams parašau, kad tas veikėjas negali sakyti žodžio „dunkso“, net jei tai ir labai gražus sinonimas, tam veikėjui kalnas tiesiog „yra“, tad gal galime grąžinti, kaip buvo. Ir taip išsiskiriame vėl, nors visad lieka gyvas ir stiprus jausmas, kad veikėjai, kuriuos kažkada kūriau, yra gyvi, vietos, kurios išgalvotos, – tikros. Kartais žmonėms atsakau kurių nors veikėjų frazėmis ir manieromis, tada teisinuosi, kas čia man pasidarė. Dažniausiai ką nors pameluoju.

Apie jūsų kūrybą atsiliepiama kaip apie „neatsiejamą nuo absurdo teatro idėjų“. Kaip pati apibūdintumėte savo tekstus?

Iš pradžių parašau labai geras dramas, o tada pagalvoju, kad kažko trūksta, viską nubraukiu ir rašau iš naujo. Dažniausiai išeina kažkas keista, bet jaučiu, kad taip ir turi būti. Nei gerai, nei blogai, bet taip. Gal vieną dieną liksiu prie tiesiog labai gerai parašyto draminio kūrinio.

Šiuo metu dirbate ir kuriate Klaipėdos lėlių teatre. Kaip literatūros kūrinys kinta lėlių teatro kontekste?

Lėlių teatras yra nepaprastas dėl savo raiškos galimybių. Esu mačiusi įspūdingų darbų. Labai gaila, kad Lietuvoje jis dažniau suvokiamas kaip išskirtinai vaikų reikalas. Festivaliais, edukacijomis, pasakojimais vis bandome įkvėpti drąsos į lėlių teatrą ateiti ir suaugusiuosius. Pasaulis šiuo klausimu pažengęs. Viliuosi, kad lėlių teatras atsivers suaugusiesiems ir Lietuvoje.

Jei kalbame apie literatūros kūrinį teatro kontekste, tiek dramos, tiek lėlių, jis pritaikomas scenai. Tačiau kaip tai padaroma, priklauso nuo bendro sumanymo ir koncepcijos. Lėlių teatre literatūra dažniau skleidžiasi ne per žodį, o per vaizdą. Visą magiją ir žavesį sukuria lėlininko rankose atgyjantis objektas ir kone neribotos jo veikimo aplinkybės, neretai sukuriančios papildomų prasmių ir spalvų, kurios tik nujaučiamos tekste.

Ar jums, kaip dramaturgei, tenka prisitaikyti prie spektaklio formato?

Kaip dramaturgė esu atvira visiems formatams: ar tai bus spektaklis pagal pasaką, kurią reikės inscenizuoti, ar spektaklis pagal biografinį kūrinį, kai iš trijų šimtų puslapių reikės išrinkti penkis esminius sakinius ir rasti jiems vietą spektaklio audinyje, ar spektaklis be teksto, kai reikės sugalvoti, kaip pasakoti istoriją jungiant vaizdą prie vaizdo, ar spektaklis pagal pjesę, kurią reikės sutrumpinti ar perrašyti. Tuo momentu, kai pirmą kartą susitinkame su režisieriumi, atsiranda visos pasaulio galimybės. Išgirdus jo idėją, norus ir tai, kas skauda, tos galimybės po truputį traukiasi, gryninasi. Vienam spektakliui reikės aiškios, griežtos struktūros, kitam – takumo. Vienam – daug teksto, kitam – kelių sakinių. Kartais mes tai žinosime iš karto, kartais – ilgai ieškosime. Pasitikiu vyksmu. Žinau, kad etapo pabaigoje žinosime daugiau, nei žinome jo pradžioje, tai turtinanti kelionė.

Virginija Rimkaitė — D. Finkovskio nuotr.

Vytautas Rumšas, Rimantė Valiukaitė ir Algirdas Dainavičius spektaklyje „Virimo temperatūra 5425“ — D. Matvejevo nuotr.

Viena iš spektaklio „Pasirinkimas“ pagal Edith Eger knygą temų – Holokaustas. Kokia dramaturgo atsakomybė inscenizuojant tokius kūrinius?

Būti etiškam ir jautriam. Tai labai stiprus kūrinys, Edith Eger istorija – neeilinė, sukrečianti, skausminga, bet kartu skleidžianti šviesą, tikėjimą, įkvėpimą. Tuo metu, kai ėmėme kalbėti apie kūrinį, prasidėjo karas Ukrainoje, viskas pasidarė tikra, arti ir dar jautriau. Visus sumanymus su kūrybine komanda bandėme scenoje, tikrinome, kaip skamba, ar teisingai perteikiame emociją, ar tai veikia mus, kaip reaguoja į repeticijas atėję žiūrovai. Tai buvo ilgos valandos darbo, užsidarius teatre nuo tamsos iki tamsos, bet buvo labai svarbu rasti kalbėjimą ir sprendimus, labiausiai perteikiančius pagrindines knygos idėjas ir autorės istoriją.

Spektaklyje „NO FAKE*“ su kūrybine komanda tyrinėjote informacijos ir dezinformacijos temą, į tai interaktyviai įtraukdami ir žiūrovą. Kaip gimė šio spektaklio idėja?

Spektaklio-žaidimo idėja ir principas – jame naudojami mobilieji telefonai, į kuriuos dalyviai gauna didžiąją dalį informacijos, – yra režisieriaus Tado Montrimo. Ieškojome būdų, kaip šiuos komponentus sujungti ir perteikti žiūrovams, kaip sudaryti sąlygas jiems įsitraukti į bendrą vyksmą, taip pat kaip mums papasakoti istoriją. Kilo mintis kurti pasaulį, kuriame žmonės būtų ne tik žiūrovai, bet ir veikėjai. Mes turbūt ilgimės pabėgimo kambario, to Hario Poterio kambariuko po laiptais, sapno, paslapties, fantazijos, galimybės truputį pabūti kažkuo kitu, kažkaip kitaip. „Pamatysi, žaidimai yra mūsų ateitis, „Matrica“ išsipildys, nes gyvenimas yra nuobodus“, – sakė man režisierius, kai ruošėmės „NO FAKE*“ rodyti Lukiškių kalėjime, ir aš tikiu jo tikėjimu.

Remdamiesi socialinių tinklų ir medijų modeliais sukūrėme pasaulį, kuriame žiūrovai, gaudami labai ribotą, fragmentuotą informacijos kiekį, narplioja istoriją. Visa informacija, kurią gauna dalyviai, yra individuali, niekas negali patikrinti, ką gauna kiti. Kiekvieną kartą tai bus visiškai kitoks spektaklis ir kaskart žiūrovai susikurs visiškai kitokią istoriją iš savo personažo perspektyvos, nes skirtingi tos pačios istorijos fragmentai, kuriuos gauna žiūrovai-veikėjai, jų interpretavimas ir tušti tarpai sukuria neįtikėtinai daug jungčių ir kūrybos galimybių. Įtakos turi viskas – tarkim, paties dalyvio ir jo kolegų įsitraukimas į žaidimą, gautos informacijos įsidėmėjimas. Praleidus vieną esminį sakinį gali susikurti visiškai kitokia istorijos versija.

Kai rodėme spektaklį festivalyje „TheATRIUM“, vietoj pusantros valandos jis truko ilgiau nei dvi, ir jau turėjome stabdyti, nes žiūrovai itin įsitraukė. Spektaklyje yra vieta, kai kiekvienas gali pasisakyti ir pristatyti savo versiją. Įdomiausia, kad žmonės teigė ir ginčijosi, kovojo už savo tiesą, nors tai buvo visiškai klaidingai jų susikurta informacija. Labai įdomu tai stebėti – ir smagu, ir liūdna, bet kai dalyviai turi balsuoti tam tikrais klausimais, beveik visada žinau, kaip balsuos dauguma, nes informacija sudėta taip, kaip reikia mums, žaidimo kūrėjams. Tai sunku pastebėti, paslaptys slypi mažose detalėse ir nekaltuose

Nukelta į 11 psl.

Satyra nepalieka vietos empatijai

Pablo Larraínas apie „Grafą“

2006 m. mirusio diktatoriaus Augusto Pinocheto šmėkla vis dar persekioja Čilę, jau vien dėl to, kad nepaprastai žiaurios chuntos lyderis niekada nebuvo nuteistas už savo nusikaltimus. Pinocheto gyvenimas – medžiaga daugeliui filmų, pradedant klastingu perversmu prieš tuometinį prezidentą Salvadorą Allende, geopolitiniais ryšiais su Margaret Thatcher vadovaujama Didžiąja Britanija ir baigiant nežabota korupcija. Tačiau iki šiol nė vienas režisierius nedrįso imtis filmo apie jo gyvenimą. Pablo Larraíno „Grafas“ („El Conde“, Čilė, 2023, „Netflix“) – pirmas toks bandymas.

47 metų Larraínas su Pinocheto režimu yra susijęs, galima sakyti, kraujo ryšiais. Visų pirma jo tėvas, politikas Hernánas Larraínas, vadovavo dešiniojo sparno Nepriklausomos demokratinės sąjungos partijai, žinomai dėl paramos diktatoriui. Filme „Tony Manero“ (2008) režisierius parodė, kaip gyvenimas totalitarinėje visuomenėje žmones nuodija ir veda į beprotybę. Dar niūresniame „Post mortem“ (2010) patologo akimis vaizdavo Čilės prezidento Salvadoro Allende’s nuvertimą. „Ne“ (2012) pasakojo apie paradoksalų 1988 m. referendumą, užbaigusį Pinocheto valdymą. Tačiau sukurti visavertį diktatoriaus portretą jis ryžosi tik dabar, po ilgos pertraukos, kai nebedirbo anglakalbiame kine.

Larraínui sugrįžti į savo kelią galėjo padėti du iš esmės nesėkmingi tarptautiniai filmai – „Džeki“ su Natalie Portman apie Jacqueline Kennedy ir „Spencer“ su Kristen Stewart apie princesę Dianą. Temperamentingas ir ekscentriškas „Grafas“ yra šių distiliuotų, politiškai korektiškų ir sentimentalių biografinių filmų priešingybė.

Larraínas paverčia diktatorių nemirtingu vampyru, gimusiu Prancūzijoje, kur jis buvo Prancūzijos revoliucijos liudininkas, o vėliau pasisako už bet kokios naujos revoliucijos sunaikinimą. Taigi per daugybę aplinkkelių ir kruvinų karų jis atsiduria Čilėje, kur iš pavogtų turtų susikuria sau šiek tiek per daug patogias sąlygas.

Filme „Grafas“ Larraínas vaizduoja jau nebeturintį jėgų vampyrą, beviltišką seną vyrą, merdintį pragaro pasaulyje, kurio kūrėjas jis pats buvo. Tačiau tikslas – sukelti ne gailestį, bet pasibjaurėjimą jo apgailėtina egzistencija. Larraínas bando susidoroti su Pinocheto dvasia, pasitelkdamas humorą kaip sidabrinę kulką.

Be vampyro Pinocheto, šioje satyroje apie Čilę taip pat pasirodo Margaret Thatcher. Kodėl tokia pasaulinė perspektyva?

Tai atveria istoriją apie Pinochetą ir iš tiesų pakeičia filmo perspektyvą. Mes, čiliečiai, žinome, kaip apie mūsų šalį kalbėjo tokie žmonės kaip Richardas Nixonas ir Henry Kissingeris. Tokias šalis kaip Čilė jie laikė mažomis valstybėmis, su kuriomis galima žaisti, mėtyti ant jų bombas ar žlugdyti ekonomiką – daryti bet ką, kad tik išstumtų socializmą iš mūsų regiono. Pinochetas suvaidino svarbų vaidmenį, iš dalies dėl savo indėlio į Folklandų karą. Man kelia nerimą šis žeminantis požiūris į Čilę. Jis įdomus, nes taip pat tinka ir šiandieniniam pasauliui, parodo, koks absurdiškas šiaurinio pusrutulio požiūris į kitą pasaulio dalį.

O koks Čilės požiūris? Kaip jūsų tėvynainiai vertina Pinocheto palikimą?

Negalime į tai žiūrėti pro pirštus, nes vis dar nematyti pabaigos. Pinochetas mirė laisvas, nenubaustas ir tapęs milijonieriumi. Dėl šio nebaudžiamumo jis tapo nemirtingas, o tai ir yra šio filmo esmė. Neseniai pasirodžiusiame Santiago Mitre filme „Argentina, 1985“ labai gerai parodyta, kaip Argentinos žmonės sugebėjo patraukti savo nusikaltėlių lyderius atsakomybėn ir juos įkalinti. Tai sukėlė teisingumo jausmą ir padėjo suvokti, kad tokie dalykai daugiau niekada neturi pasikartoti. „El pacto del nunca jamás“, kaip jie sako, „niekada daugiau“. Taigi mes to neturime. Dėl šios priežasties Pinochetas tebegyvena toliau ir dėl to Čilė tebėra sugriauta šalis.

Netgi naujosios protesto kartos polėkis „Grafe“ vertinamas skeptiškai. Ar Čilė pasmerkta kartoti istoriją?

Tai, kas vyksta Čilėje, yra specifinė šios šalies problema. Kartu matome, kad tas pat vyksta įvairiose kitose vietose. Pasakysiu taip: fašizmas – tai ne tik rėkiantis vyras su svastika ant rankos. Jis įgauna ir apgaulingesnių formų. Jis prasideda nuo juoko, paskui žaidžia baime, kad baigtųsi smurtu. Tokią eigą matome daugelyje šalių. Visi turėtume tai įsisąmoninti.

Filme nuolat žaidžiama mintimi, kad istorija kartojasi – pirmą kartą kaip tragedija, o antrąjį kaip farsas. Kaip vertinate šią įtampą tarp satyros ir pesimizmo? Tarp humoro ir pykčio?

Tai, kad pasirinkome satyros kelią, buvo lemiamas veiksnys, dėl kurio apskritai ryžomės kurti šį filmą. Pinochetas niekada nebuvo vaizduojamas vaidybiniame kine, apie jį nėra filmų ar serialų, niekas niekada nėra taip į jį nukreipęs kameros. Satyra buvo geriausia strategija, nes nepalieka vietos empatijai. O ko nenorime, tai jausti empatijos Pinochetui. Tai puikiai suprato Stanley Kubrickas, sukūręs filmą „Daktaras Streindžlavas, arba kaip aš nustojau jaudintis ir pamilau atominę bombą“ (1964), kuriame apmąstė Antrąjį pasaulinį ir Šaltąjį karą. Tai įžūlus filmas, jame plačiai skamba juokas. Nervingas juokas, savotiškas bevardis juokas, kuris man atrodo labai įdomus.

Daugelis jūsų ankstesnių filmų susiję su Pinochetu. Ar buvo neišvengiama, kad vieną dieną susitelksite būtent į jį?

Galbūt, bet, tiesą sakant, aš nesitikėjau, kad šis filmas pasirodys. Viskas prasidėjo nuo Pinocheto su apsiaustu vaizdo. Per pandemiją reguliariai skambinau scenaristui Guillermo Calderónui ir istorija ėmė vystytis. Staiga atsirado scenarijus, o „Netflix“ susidomėjo filmo gamyba. Tuomet pagalvojome: *fuck it*, mes tiesiog tai padarysime.

Tai labai primena jaunatvišką „Emos. Piromanės“ (2019), kurios pagrindiniai veikėjai aistringai priešinasi sistemai, energiją. Tai filmas apie naujos pradžios liepsną, o letargiškesnis „Grafas“ – apie užsitęsusią pabaigą. Kaip vertinate šią energijos kaitą?

Kadras iš filmo „Grafas“

Tai filmas apie žmones, manančius, kad išgyvena sunkų laikotarpį. Ypač Pinochetas, kuris vadinamas vagimi. Galite jį vadinti žudiku, jam dėl to nekyla jokių problemų, bet vagis jam per didelis akibrokštas. Tai absurdiškas juokas, nes jis yra vagis, tai faktas. Žmonės jį palaikė iki galo, kol paaiškėjo, kad jis iš jų vogė, – tai iš tikrųjų pernelyg beprotiška, kad būtų galima nusakyti žodžiais.

Atsakant į jūsų klausimą kitaip: mums buvo įdomu žaisti su archetipine vampyro idėja. Paprastai tai romantiškas personažas, ieškantis amžinosios meilės. Kažkas, kas dažnai taip pat mėgaujasi savo nemirtingumu. Mes norėjome tai apversti. Parodėme egzistencinę krizę, kai vampyras bando išsivaduoti iš savo paties prisiminimų. Žmogus, kuriam du šimtai penkiasdešimt metų nusikaltimų guli kaip svarmuo ant pečių. Būtent tai turėtų atsispindėti filme.

Taip pat turime pakalbėti apie jūsų ketinimus, susijusius su operatoriaus darbu ir vizualine filmo estetika.

Edwardas Lachmanas yra meistras, su kuriuo susipažinau prieš daugelį metų ir su kuriuo visada norėjau dirbti. Nebuvo lengva rasti tinkamą progą. Jis atvyko į Čilę filmuoti kartu su mumis, o tai buvo labai svarbu šiam filmui. Dėl dviejų priežasčių. Viena, žinoma, estetinė pusė. Norėjome išgauti tinkamo tono bei emocijų vaizdus ir sukurti šią nespalvotą pasaką, kuri yra nuoroda į kitus filmus, bet kartu savarankiškas tokio pobūdžio tamsos suvokimas, laviruojantis tarp pasakos apie vampyrus ir politinio filmo žanrų. Kita vertus, jei prie monitoriaus sėdi toks žmogus kaip Lachmanas, galiu būti tikras: jis mato ir filmuoja taip, kad vaizdai taptų universalūs.

Norėjau paklausti apie scenografiją, nes griūvanti kaimo sodyba, kurioje personažai veikia didžiąją filmo dalį, yra ypatinga, tačiau keistai laikui nepavaldi aplinka.

Mūsų dailininkai sugebėjo sukurti šią už laiko ribų esančią realybę. Pašalinome bet kokius šiuolaikinius elementus. Taigi, nors žinome, kad tai dabartis, pasirinkdami tam tikrus elementus jie sukūrė labai atmosferiškas dekoracijas.

Paprastai nerepetuoju. Esu tai daręs, bet iš tikrųjų nemėgstu. Kartais skaitau scenarijų su aktoriais, tačiau šiuo atveju net ir to nedariau. Dėl to aktoriams, kurie nė karto nerepetavo, vaikščiojant po šias dekoracijas tai buvo labai paveiki fizinė vieta. Pirmieji nurodymai buvo tiesiog būti dabartyje. Ir tai padėjo sukurti labai įdomų netikrumo ir nerimo jausmą.

Pagal užsienio spaudą parengė I. V.

Atkelta iš 10 psl.

akcentuose. Tai tik žaidimas, simuliuota erdvė, nedaranti žalos, tačiau lygiai taip pat kažkas dėlioja akcentus medijose, kažkas žino, kokią informaciją pateikti, kad žmonių srautas nutekėtų tam tikra kryptimi. Ir tai jau gali būti nebe maži žaidimai. Nekalbu apie sąmokslo teorijas ar kitas sensacijas. Melą sukurti lengva. Žaidimo pabaigoje sakome: jūs išeisite į gatves ir pamatysite įvairias situacijas automobilių aikštelėse, autobusuose, parduotuvėse, išgirsite daug istorijų, sakinių, informacijos. Spektaklis baigsis, o žaidimas tęsis. Kiekvienam siunčiama informacija yra individuali, dalinkitės ja protingai. Šiuo simuliuotu pasauliu norime kalbėti apie tai, kaip svarbu, kad stengtumės valdyti informaciją, kurią gauname. Melagysčių nepanaikinsime, bet jos gali sustoti ties mumis. Galime stengtis patys nemaitinti melo, tikrindami faktus, ieškodami kuo daugiau informacijos neužpildytoms grandims tarp jos segmentų. Po šio spektakliožaidimo labai daug kalbamės su dalyviais, dažnai tai trunka ilgiau nei pats spektaklis, ir tai nuostabu.

Kokios dabar vyrauja Lietuvos dramaturgijos tendencijos?

Manau, viena ryškiausių tendencijų – jau nebematome dramaturgo tik kaip pjesės autoriaus. Jau nieko nebestebina, kad kūrėjai susiburia konkrečiam spektakliui ir būtent jam kuria konkrečią dramaturgiją. Nuo spektaklio idėjos priklauso, ar dramaturgas bus teksto autorius, ar adaptuos literatūrinį kūrinį, ar komponuos įvairius tekstus, ar tekstu padės realizuoti režisieriaus idėją, ar scenai paruoš kolektyvinės kūrybos tekstus. Matau tam tikrus formos pokyčius ir paieškas, užgimusias dar postdraminio teatro aušroje, – laužomas naratyvas, kai kur tekstas keliamas į antrą planą. Formos pokyčius lemia ir susitikimas su kitais menais (ypač kinu), į sceną atėjo šnekamoji kalba, plečiasi temų ribos – daugiau šiuolaikybės, kartos ženklų ir refleksijų, dažnai scenoje pasirenkama dalytis asmeninėmis patirtimis ir išgyvenimais. Tai neišvengiamos ir reikalingos formų paieškos, ilgainiui matome, kas veikia ir kas atlaikys laiko išbandymus, o kas ne. Gelmėje vis tiek visi kalba apie meilę, gyvenimą ir mirtį.

Ką jums reiškia teatras?

Teatras man visų pirma yra apie žmones ir ryšį. Tas jausmas, kurį pajutau per pirmą mūsų su teatru susitikimą, niekur nedingo, kaip ir noras tuo jausmu dalintis. Nesvarbu, ar tai spektaklis, kurį kūriau, ar kolegų, ar visai nepažįstamų kūrėjų darbas, noriu, kad gerus spektaklius pamatytų kuo daugiau žmonių ir kad tai sukeltų impulsą dar ilgas valandas vaikščioti apmąstant tai, kas vyko scenoje. Net jeigu ir per šlapią sniegą.

Dėkoju už pokalbį.

Apie tuos, kurie myli akmenis, ir apie žmones

Vilniaus dokumentinių filmų festivaliui pasibaigus

Živilė Pipinytė

Rašytojui, sociologui, literatūros kritikui Roger Caillois skirtame esė Marguerite Yourcenar pavadino jį „žmogumi, kuris mylėjo akmenis“. Caillois surinko didžiulę mineralų kolekciją. Ne viename savo kūrinių jis poetiškai apdainavo mineralus, svarstė jų pasaulio ir žmogiškosios vaizduotės ryšius. Regis, už kadro skambantys poetiški Caillois, ir ne tik jo, tekstų fragmentai suteikia šiųmečio Vilniaus dokumentinių filmų festivalio (VDFF) atidarymo filmui **„Paskutinieji dalykai“** („Last Things“, rež. Deborah Stratman) tai, ko nėra filmo vaizduose, ką mintyse turi prikurti pats žiūrovas. Galima „Paskutiniuosius dalykus“ vadinti eksperimentiniu filmu, meditacija ir kitaip bandyti paaiškinti jo išskirtinumą, bet su dokumentiniu kinu jį pirmiausia sieja tai, kas anksčiau priklausė mokslo populiarinimo filmams, t.y. filmams, kurių tikslas – paaiškinti gamtos reiškinius, įvairiose mokslo, technikos, pramonės srityse vykstančius procesus, populiarinti mokslinį požiūrį į tikrovę ir jos suvokimą.

Ko gero, Stratman eksperimentas pasireiškia tuo, kad fragmentiškai pristatydama įvairias mokslines teorijas apie gyvybės atsiradimą, evoliuciją, mineralus, egzistuojančius nuo pat Žemės pradžios, svarstydama apie materijos atmintį, savo filmu ji ne formuoja mokslinį požiūrį, bet tiesiog klausia, kodėl žmogus negali būti nemirtingas kaip mineralas. Stratman, be abejo, taip pat myli akmenis ir moka parodyti plika akimi nematomą jų grožį, tai, kas iš tikrųjų yra juose slypinti materijos atmintis, bet abejoju, ar bandymas sukergti mokslo populiarinimo ir filosofines idėjas viename filme tikrai prasmingas dokumentinio kino eksperimento pagrindas. Toks skirtingų vaizdo ir garso turinių daigstymas būdingesnis ne dokumentiniam kinui, o videomenui, kurio pagrindas – dažnai efektinga, bet abstrakti koncepcija. Juolab kad „Paskutinieji dalykai“ baigiasi vis dėlto banaliu žmogišku klausimu: kodėl aš turiu mirti? Tačiau videomenininkai vis dažniau bando primesti dokumentiniam kinui savo požiūrį į vaizdą, kuriuo paprastai nepasitiki, todėl nuolat ramsto žodžiais ir koncepcijomis, pamažu trindami kino ir šiuolaikinio meno ribas.

VDFF rengėjos nori, kad filmai skatintų diskusijas aktualiomis, ypač ekologijos, temomis, bando įžvelgti dokumentinio kino formos pokyčius, nors, kita vertus, dažnai galima suabejoti, ką naujo pasako, kokius pokyčius fiksuoja neseniai sukurti eksperimentiniai filmai, kai juos pradedi lyginti su prieš kelis dešimtmečius kurtais Danièle Huillet ir Jeano-Marie Straubo filmais, – festivalis šiemet pristatė didelę jų retrospektyvą. Keičiasi nebent temos, dokumentiniame kine beveik nebeliko tabu, o kinematografininkai vis dažniau kalba apie mirtį. Tuose filmuose, kuriuos pamačiau festivalyje, ryškėja ir kita dokumentinio kino problema – autoriaus ir jo personažų santykiai.

Dar prisimenu laikus, kai filmuoti žmogaus mirtį buvo neetiška, o Herzo Franko 1975 m. prozektoriume kurtą „Diagnozę“ dabar ne visada rasi net dokumentininko filmografijoje, toks peržengiantis visas ribas kažkada atrodė tas filmas. Atsiradus skaitmeninei kamerai, mirtis tapo „prieinamesnė“, ją vis dažniau bandoma prisijaukinti, todėl būtų galima rasti šimtus filmų, kurių herojais tapo mirštantys žmonės. Simono Chamberso **„Daug triukšmo dėl mirties“** („Much Ado About Dying“, 2022) apkeliavo ne vieną kino festivalį. Režisierius rodo savo dėdę Davidą – spalvingą paukštį, gėjų, gyvenimo malonumų kolekcininką. Kadaise jis buvo ir aktorius, todėl, regis, nusprendė, kad sūnėnas privalo užfiksuoti jo mirties spektaklį. Be abejo, tai įspūdingas reginys, trunkantis ne vienus metus. Įkalintas krėsle, sunkiai judantis Davidas priešais sūnėno kamerą atgyja, vaidina Shakespeare'o fragmentus, regis, ir pats pasijunta karaliumi Lyru.

Iš pradžių gal net erzina, kad režisierius paklusniai filmuoja dėdės vaidinamas scenas, rodo jo prišnerkštą butą, seno žmogaus negalią, kuri, kaip ir nereikalingi daiktai ar knygos, vis labiau užvaldo jo kasdienybę. Bet gyvenimas pateikia daug netikėtumų: po namus sudeginusio gaisro tenka ieškoti kito būsto, situaciją pradeda komplikuoti geranoriškai kartu su Davidu apsigyvenę globėjai – lenkų šeima ir jų septyni šunys, bet sūnėnui niekaip nepavyksta Davido įtikinti, kad jam bus geriau slaugos namuose.

Filmui įpusėjus pradedi suprasti, kad tikrasis filmo herojus – ne ekscentriškasis Davidas ir jo mirties spektaklis, o pats režisierius. Priėmęs Davido žaidimo taisykles, Chambersas vis dažniau bando įsivaizduoti savo – tokio pat vienišo kaip ir Davidas – gėjaus senatvę. Režisierius neslepia nuo žiūrovų minčių, net prisipažįsta tikėjęsis, kad gaisras viską užbaigs, ir neslepia begalinio nuovargio, vis dažniau juntamo bejėgiškumo stebint, kaip gęsta dėdė, kaip traukiasi jo pasaulis ir intelektas, kaip pats Davidas pradeda laukti mirties. Tada tampa akivaizdu, kad „Daug triukšmo dėl mirties“ – visai ne dar vienas ekshibicionistinis vaizdelis, kokių pastaraisiais metais siūlo dažnas sergančius artimuosius filmuojantis dokumentinio kino režisierius. Chambersas sukūrė filmą apie save ir apie visų mūsų vienatvės, senatvės atskirties, mirties baimę.

Maratas Sargsyanas nepasirodo filmo **„Bogdanas nenori namo“** (2023) kadruose, nors prieš premjerą prisipažino, kad atvykęs į Veliučionių socializacijos centrą iškart pasijuto kaip filme. Režisieriui nereikia pabrėžti – iškart aišku, kad čia jis savas, kad jį čia prisileidžia arti. Jis ir stebi, kartais iš labai arti, centre gyvenančių paauglių kasdienybę, nesistengdamas akcentuoti savo žvilgsnio ar savo buvimo. Greičiau atvirkščiai – nespalvotas vaizdas turi vos žymų praėjusio laiko prieskonį. Tačiau iškart pajunti, kad tai suprantantis, nebandantis moralizuoti ar sociologizuoti žvilgsnis, nors filmo personažai lyg ir skatintų tai daryti. Jų gyvenimiška patirtis sunkiai nusakoma ir, ko gero, koks nors kitas kūrėjas būtinai papasakotų ne vieną su šiais paaugliais susijusią siaubingą istoriją, bet Sargsyanui svarbesnis kitas dalykas: jis rodo šilto ir šalto mačiusius, ne kartą nusikaltusius jaunuolius, kurie pagaliau gavo galimybę pakeisti gyvenimą, ir dabar nuo jų pačių priklauso, ką pasirinks išėję iš centro. Bogdanas iš tų, kurie nenori grįžti pas senus draugelius, į buvusį gyvenimą.

„Bogdanas nenori namo“ – jautrus ir subtilus filmas. Sargsyanas vaizdais, o ne žodžiais tiksliai perteikia savo herojų kasdienybės atmosferą: kiekviena akimirka čia pripildyta veiksmo, begalinė vaikinų energija, emocijos, frustracija privalo prasiveržti, dažnai koks nors pokštas gali baigtis tikra agresija. Tai supranta ir mokytojai, kurie verčia auklėtinius nuolat judėti, dirbti, sportuoti. Kita vertus, tokie pat svarbūs filme ir tie momentai, kai mokytojai bando priversti paauglius išmokti suvokti save, pažinti savo praeitį. Atrodo, taip paprasta parašyti apie savo šaknis, bet kai supranti, kad nepažįsti savo senelių, kad nelabai ką žinai apie tėvus, kad reikia šaknų, kurios padės įsikabinti į gyvenimą, tema tampa svarbi. Tai, kaip herojai reaguoja į šią užduotį, mano galva, – viena svarbiausių filmo scenų, atsakanti ne į vieną klausimą, kylantį žiūrint „Bogdanas nenori namo“. Ją papildančios scenos, rodančios, kaip žiūrimi filmai apie Lietuvos istoriją, jau neturi tokio poveikio.

„Bogdanas nenori namo“

„Daug triukšmo dėl mirties“

Pasikartojimai, nepridedantys nieko naujo, nors savaip ir plečiantys filmo refleksijų erdvę, gausūs herojai, kurių veidų kartais net nespėji įsiminti, tarsi ir pabrėžia, kad filmui pristigo aiškesnės struktūros, akcentų. Režisierius kantriai stebi, kuo baigsis Bogdano metamorfozė, – filmo pabaiga savaip simbolinė, nors yra konkreti ir aiški: matome šiltnamį, kurį statė filmo herojai, į jį Bogdanas karučiu vežė žemę. Pasodinti šiltnamyje augalai prigijo, beveik siekia stogą ir duoda vaisių.

Živilės Mičiulytės **„Kabinetas“** (2023) taip pat paremtas stebimosios dokumentikos taisyklėmis, bet ne kiekvienas atsidūręs šio filmo erdvėje iškart susiorientuos. Prisipažinsiu, kad filmo herojų Birutės Davidonytės ir Dovydo Pancerovo knygų „Kabinetas 339“, „Pranešėjas ir Prezidentas“ neskaičiau. Ir, matyt, neskaitysiu. Gal todėl atsidūrusi jų darbo kabinete neįvardytoje redakcijoje iš pradžių nelabai susigaudžiau, apie kokius skandalus kalbasi filmo herojai. Nesupratau, kad Šaras, apie kurio problemas su kažkokiu verslininku Gudeliu kalbasi abu žurnalistai, visaip sutirštindami šantažo motyvą, yra trečiasis šio kabineto „gyventojas“ – Šarūnas Černiauskas. Tiesa, jis greit išnyksta iš filmo, prieš tai išbėręs nelabai įtikinamą monologą apie padarytą klaidą, dar kažkokias savo nuodėmes ir banalybes apie žurnalisto reputaciją. Todėl didžiąją filmo dalį bandžiau suprasti, kodėl taip dažnai herojai linksniuoja politiką Saulių Skvernelį, mini švietimo viceministrę Petrauskienę, kalba apie valstybės perversmą. Pasirodo, jie kalba apie beveik prieš penkerius metus vykusį eilinį lietuvišką skandalą, kuris, manau, net ir atidžiau tokius skandalus bei lietuvišką žiniasklaidą sekančių „Kabineto“ žiūrovų atmintyje gerokai išblėsęs. Kaip neprisiminsi skambios frazės, kad laikraštis gyvena vieną dieną.

Paskui suabejojau: gal režisierė sąmoningai nebando pristatyti žurnalistų ir Skvernelio konflikto esmės, juolab kad jie kalba užuominomis ir net tarpusavyje vartoja „kodinius“ (kaip jie patys vadina) žodžius, nes jai svarbiau atskleisti tuos žmones, kurie nykiuose kabinetuose be jokių juose įsikūrusių žmonių asmeninių bruožų kovoja už lietuviškos žiniasklaidos laisvę ir žurnalistų teisę lietuviams paaiškinti, kas iš tikrųjų vyksta jų šalyje ir kaip meluoja politikai. Tik režisierė, regis, neišmoko svarbios lietuvių dokumentikos klasikų pamokos ir nesupranta, kad ne kiekvienas žmogus gali būti dokumentinio filmo personažas. Gali būti genialus mokslininkas ar kūrėjas, tobulas gydytojas ar dailidė, nuostabi motina ar tėvas, bet susidūręs su kamera tapsi pilku ir neįdomiu pasakotoju apie save. Ir gal tai ne visada režisieriaus, filmuojamojo ar kino kameros kaltė, kad kadre nėra asmeninės patirties refleksijų,

Nukelta į 13 psl.

Tikros istorijos užduoda klausimus

Krėsle prie televizoriaus

„Glorijos“

„Spencer“

Gloria Steinem (g. 1934 m.) – viena svarbiausių 7-ojo dešimtmečio JAV feminisčių. Ši žurnalistė, politinė aktyvistė, keliautoja įkvėpė ne vieną savo amžininkę kovoti už moterų teises, priešintis patriarchaliniam gyvenimo būdui. Filme **„Glorijos“** (**TV1, 7 d. 22.55**) režisierė Julie Taymor (filmo „Frida“ autorė) rodo svarbiausius Steinem gyvenimo etapus – vaikystę ir paauglystę, keliaujant po šalį kartu su tėvais, antikvariato prekeiviais, kelionę į Indiją 6-ojo dešimtmečio pabaigoje, pirmuosius žingsnius žurnalistikos srityje (jauną Glorią vaidina Alicia Vikander) ir moterį, kuri 1970 m. surengė lygybės maršą, į JAV gatves išvedusį dešimtis tūkstančių moterų, ir tapo gyva legenda (Julianne Moore). Pamenu, atsivertus jos autobiografiją „Mano gyvenimas kelyje“ („My Life on the Road“) nustebino dedikacija. Steinem knygą skyrė gydytojui, kuris 1957 m. sutiko padaryti nelegalų abortą dvidešimt dvejų amerikietei, išsirengusiai į Indiją. Tada gydytojas paprašė Steinem dviejų dalykų: niekam neišduoti jo vardo ir gyventi taip, kaip ji pati to nori. Steinem taip ir padarė.

Ne visos moterys renkasi gyventi savo gyvenimą. Matyt, tai joms skirta Steinem pastaba: „Moteris turi pasirinkimą – būti arba feministe, arba mazochiste.“ Kaip suprantu, aristokratė Diana Spencer pasirinko antrąjį variantą. Protu galiu tai suprasti, bet kodėl menkai išsilavinusi, nelabai protinga, isteriška, jokiais išskirtiniais talentais nepasižymėjusi ir mados kūrėjų idealiu modeliu laikyta princesė tapo masinės kultūros chimera – „širdžių karaliene“, suvokti negaliu. Matyt, kiekviena Pelenės mito gerbėja sugeba princesės istorijoje pamatyti save ir todėl mintyse susitapatina su tokia miela, gražia ir nelaiminga moterimi. Kažkas iš kolegų pajuokavo, kad filmą **„Spencer“** (**TV3, 7 d. 22 val.**) sukūręs Pablo Larraínas ir princesę Dianą suvaidinusi Kristen Stewart bandė parodyti vidinį savo herojės gyvenimą ir todėl juos ištiko nesėkmė.

Kita vertus, Larraíno atsakymas į klausimą, kas iš tikrųjų buvo Diana Spencer, ko gero, skambėtų taip: „Kai princesei Dianai nereikėjo būti kuo nors kita, ji greičiausiai buvo savimi.“

Filmas rodo tris miglotas 1991 m. gruodžio dienas Sandringamo rūmuose, kur karališkoji šeima susirinko švęsti Kalėdų, nors Dianos santuoka byra ir žiniasklaida pranašauja skyrybas. Būtent per Kalėdas Diana ir nuspręs skirtis su vyru. Prieš tai filmą apie Jacqueline Kennedy jau sukūręs režisierius šįkart nebando sakralizuoti savo herojės ir kurti pavyzdingą biografinį pasakojimą. Greičiau atvirkščiai – iš visų jėgų stengiasi nuimti Dianos koturnus, parodyti ją kaip moterį ir motiną. Kristen Stewart rodo savo herojų kaip karališkosios šeimos atsilikėlę. Kupinas skausmo Dianos žvilgsnis, nedrąsi šypsena, baimės priepuoliai, polinkis į autodestrukciją slepiasi už populiariosios kultūros kuriamo mito ir naikina herojų taip pat, kaip bulimija ar kompulsyvus valgymas. Tai lyg mokestis už norą būti tobula. Kita vertus, Vindzorų klanui Diana yra valiuta, negalinti prarasti savo vertės. Įsijautęs į sekamą niūrią pasaką, Larraínas rodo ir fantasmagorišką paralelę tarp Dianos ir Annos Boleyn. Ji tarsi paryškina patriarchalinį pasaulį, kuriame buvo priverstos gyventi abi moterys, juolab kad nužudytoji Henriko VIII žmona – tolima Dianos giminaitė.

Tikros istorijos kine gali įgyti įvairių pavidalų, net animacinio filmo. Taip atsitiko danų režisieriaus Jonaso Poherio Rasmusseno filme **„Bėglys“** (**LRT Plius, 9 d. 21.30**). Tai animacinė afganistaniečio Amino Nawabio, kuris 1989 m. kartu su šeima paliko tėvynę ir galiausiai atsidūrė Danijoje, istorijos rekonstrukcija su dokumentiniais intarpais. Deja, pas mus vis dar reikia aiškinti, kad panašios kelionės, kai pabėgėliai bando rasti ramią vietą gyventi, palieka žymę visam gyvenimui ir siejasi su sudėtinga trauma. „Bėglio“ pasakojimo centre – pagrindinio veikėjo susidūrimas su skausmingais prisiminimais: ties vedybų slenksčiu jis turi atskleisti savo praeitį. Aminas pasakoja apie vaikystę Kabule, baimės paženklintą paauglystę Maskvoje, vienišą kelią į Kopenhagą, mokslinės karjeros pradžią ir ryšį su danu Kasperu.

„Tarp dviejų revoliucijų“

„Bėglys“ nepastebimai virsta saviterapine kelione į praeitį, kuri gali padėti susidoroti su trauma, nutylėtais išgyvenimais. Beveik keturiasdešimtmetis Aminas pagaliau gauna šansą atvirai pasidalyti savo išgyvenimais su režisieriumi. „Bėglys“ pateikia niūrią, kartais šokiruojančią tikrovės viziją, kurioje žmogaus gyvenimas beveik nieko nevertas, o kiekviena nauja diena suteikia filmo herojui ir jo artimiesiems vis daugiau baimės, nerimo ir bejėgiškumo. Beje, „Bėglio“ Maskvos epizodai savaip primena posovietinę Aleksejaus Balabanovo filmo „Brolis“ Rusijos viziją.

Dar vieną tikrą istoriją siūlo dokumentinio filmo **„Tarp dviejų revoliucijų“** (**LRT Plius, 12 d. 21.33**) autorius Vladas Petri. Filmo herojės – 8-ajame dešimtmetyje Bukarešto universitete susitikusios studentės Zahra iš Irano ir rumunė Maria. Jos abi studijuoja mediciną, jas sieja nuoširdi draugystė. Kai 1979 m. Irane kilo revoliucija, Zahra grįžo namo. Ji tikėjo būsima politine šalies transformacija, tačiau greitai permainomis nusivylė. Zahra negrįžo į Rumuniją, bet draugės kelis dešimtmečius susirašinėjo ir jų laiškai tapo Petri filmo – originalios kelionės laike – pagrindu. Revoliucijų abiejose šalyse paženklinti laiškai rodo dvi moteris, kurios bando prisitaikyti prie socialinių stereotipų ir susitaikyti su tradicinę draugystę peržengiančiais jausmais. Režisierius naudoja daug Irano ir Rumunijos archyvuose saugomų dokumentinių kadrų, kurie pasakoja Zahros ir Marios istoriją taip, kad riba tarp dokumento ir fikcijos nusitrina. Kartu „Tarp dviejų revoliucijų“ užduoda daug klausimų, aktualių ir kitose geografinėse platumose. Kad ir toks: kas sieja revoliucinio polėkio apimtą Iraną ir socialistinę Rumuniją su jos entuziazmo kupina propaganda, maskuojančia politinį marazmą? Ir vienur, ir kitur ateities viltis išblėsta atsidūrus ideologinių dogmų šešėlyje. Ir vienur, ir kitur dogmas saugo tokie pat ponai tamsiais lietpalčiais.

Jūsų –
Jonas Ūbis

Atkelta iš 12 psl.

ar asmenybės, kurią būtų įdomu stebėti, kuri jaudintų ir filmo kūrėją. Gal tai didžioji dokumentinio kino mįslė, gal režisieriaus meistriškumo klausimas pamatyti žmoguje, net pačiame paprasčiausiame, kažką svarbaus, bendražmogiško, unikalaus.

Mičiulytė, matyt, pernelyg pasitikėjo tuo gana intensyviai kuriamu lietuvišku mitu apie tiriamąją žurnalistiką – apie bebaimius žurnalistus, į dienos šviesą ištraukiančius korumpuotus lietuvių politikus ir verslininkus, ar Seime tebesėdinčius buvusius Lietuvos komunistų partijos narius. Skaitau gana daug tiriamosios žurnalistikos tekstų (deja, ne lietuviškai) ir jų fone lietuviškoji labiau atrodo masinės kultūros sudedamoji dalis, ypač prisimenant LRT rodytas prokuroriškas panašios žurnalistikos simboliu tapusios Indrės Makaraitytės kalbas vieno visais požiūriais susikompromitavusio ministro ir Seimo nario namo fone.

„Kabinete“ matome gerai apie save manančius (pvz., jie lygina save su „Watergate“ skandalą tyrusiais žurnalistais ar Johno Le Carré knygų herojais) ir savo misija tikinčius žmones, kuriems akivaizdžiai stinga kalbos ir humoro jausmo, nes paklausti apie savo darbą jie kažkodėl kalba banaliomis vadovėlių frazėmis. Kartais net atrodo, kad jie tik imituoja priešais kino kamerą mąstymo procesą. Veiksmas beveik neišeina iš kabineto, kamera beveik visą filmą fiksuoja priešais ją už darbo stalų sėdinčius Pancerovą ir Davidonytę. Už kabineto langų vyksta statybos – peizažas nuolat keičiasi, už kadro skambanti muzika tampa vis grėsmingesnė ir dramatiškesnė, bet herojai lieka tokie pat kaip ir pirmuosiuose kadruose. Atmosfera susitingusi, gal todėl Pancerovas skundžiasi, kad uodžia nemalonius kvapus. Filmo laikui lėtai slenkant, Šarūno Černiausko kėdėje atsisėda kitas veikėjas, bet jis net nepristatomas ir lieka nebylus.

Kas privertė filmo herojus palikti redakciją, iš to, kas vyko kabinete, nelabai aišku, nors galima spėti. Filmo valanda į klausimus neatsako, tačiau pateikia daug skambių deklaracijų. Vieną akimirką net pamaniau, kad filmas – tai jo personažų autodafė. Gal todėl „Kabinetą“ pasižiūrėti verta, nes kaip ant delno matyti situacija, kas atsitinka žiniasklaidai ir žurnalistams, kai šalyje nėra nė vieno Vakarų standartus atitinkančio kokybiško dienraščio. Tiesiog tai, kas vadinama žurnalistika, ypač tiriamąja, pas mus vis dažniau tampa niekad nesibaigiančių skandalų, rinkimų, paskalų ir kitokiu visoms pusėms naudingu žiniasklaidos šou.

Spalio 6–15

Parodos

Vilnius

Nacionalinė dailės galerija
Konstitucijos pr. 22
„Septynios tarpukario Vilniaus menininkės NDG nuolatinėje ekspozicijoje“

Radvilų rūmų dailės muziejus
Vilniaus g. 24
Emilijos Škarnulytės paroda „Švytintys kambariai“
Paroda „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji. Iš Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui dovanotos Vladimiro Tarasovo kolekcijos“
Parodos „Gyvastingieji senojo pasaulio profiliai“ ir „Nuostabieji karo pabėgėliai“
iki 15 d. – paroda „Anapus kadro: meninė Korėjos fotografija nuo XX a. 3 dešimtmečio iki mūsų dienų“

Vilniaus paveikslų galerija
Didžioji g. 4
Paroda „Senieji meistrai iš Ukrainos muziejų. Nacionalinis Bohdano ir Varvaros Chanenkų dailės muziejus ir Lvivo nacionalinė Boryso Voznyckio dailės galerija“
Parodos „Florentem“ ir „Kunstkamera“
Paroda „(Įsi)vaizduojant save: Lietuvos dailininkų autoportretai nuo XIX a. iki šių dienų“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus
Arsenalo g. 3A
Julijono Urbono instaliacija „Planeta iš žmonių“

V. Kasiulio dailės muziejus
A. Goštauto g. 1
Paroda „Lygtis su nežinomaisiais. Lietuvos dailininkai Vokietijoje nuo 1945 m. iki dabar“

Lietuvos nacionalinis muziejus Naujasis arsenalas
Arsenalo g. 1
Paroda „Neišspręsta kompozicija. Antrasis pasaulinis karas sovietų Lietuvos dailėje“
Paroda „Laiko šukės ir aidai. Sovietinė cenzūra Rimanto Dichavičiaus kūryboje“

Senasis arsenalas
Arsenalo g. 3
Paroda „Paveldas – mano, visuomenės, valstybės?“

Istorijų namai
T. Kosciuškos g. 3
Tarptautinė paroda „Tikėti ar netikėti: sąmokslo teorijos“
Tarptautinio šiuolaikinės tekstilės festivalio paroda „Imagine!“

Vilniaus gynybinės sienos bastėja
Bokšto g. 20 / 18
Paroda „Vardan jos, laisvos“

Kazio Varnelio namai-muziejus
Didžioji g. 26
Paroda „Kolekcionavęs ir kolekcionuojamas: Kazio Varnelio kūryba iš privačių rinkinių Lietuvoje“

Signatarų namai
Pilies g. 26
Miglės Anušauskaitės komiksų paroda „Signatarės pirmame plane“
Interaktyvi paroda „Laisvės siekis kaip žaidimas-įvykis“

Buvusi areštinė
T. Kosciuškos g. 1
Paroda „Spąstai su centriniu šildymu“

Valdovų rūmai
Katedros a. 4
Paroda „Ukrainos laisvės simboliai“

MO muziejus
Pylimo g. 17
Paroda „Vilniaus pokeris“
Mažoji paroda vaikams „Troleibuso ūsai“

Bažnytinio paveldo muziejus
Šv. Mykolo g. 9
Paroda „Tegul visi bus viena. Šv. Juozapato Kuncevičiaus kankinystei – 400“
Katedros varpinėje – paroda „Varpinė – Vilniaus laiko juosta“

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“
Užupio g. 40
Paroda „Vilniaus laikas“

Vilniaus muziejus
Vokiečių g. 6
Paroda „vilniaus_kambariai_v.1.1“

Parodų ir kongresų centras „Litexpo“
Laisvės pr. 5
13–15 d. – tarptautinė šiuolaikinio meno mugė „ArtVilnius’23“

Adomo Galdiko muziejus
Arklių g. 20–1
Adomo Galdiko paroda „Ritualinė gamta“

VDA parodų salės „Titanikas“
Maironio g. 3
Paroda „Iš Romualdo Kvinto dirbtuvės“

VDA galerija „Artifex“
Gaono g. 1
nuo 10 d. – Žygimanto Augustino paroda „Nuo ramybės iki panikos“

VDA parodų erdvė „Kreatoriumas / meno krosnys“
Maironio g. 6
VDA grafinio dizaino katedros 4 kurso studentų interaktyvių instaliacijų paroda „Anamorfozės“

Galerija „Kairė–dešinė“
Latako g. 3
Eglės Vertelkaitės paroda „Briedžių sala“

Prospekto fotografijos galerija
Gedimino pr. 43
iki 7 d. – Daphne van de Velde (Olandija) paroda „Apie mane ir tave“

Vilniaus fotografijos galerija
Stiklių g. 4
Martos Vosyliūtės paroda „Kai brangu tampa pigu, kai pigu tampa brangu“

Pamėnkalnio galerija
Pamėnkalnio g. 1
nuo 6 d. – vizualaus meno bienalės „Laconica“ paroda „Švytėjimai“

Galerija „Vartai“
Vilniaus g. 39
Agatos Orlovskos paroda „Per Speculum et in Aenigmate“

Galerija „Arka“
Aušros Vartų g. 7
iki 8 d. – paroda „*Suiten*. Kintančių suvokimų erdvės“
Paroda „Aprengtas namas. Derinimasis prie sezoninės vaizduotės“

Dailininkų sąjungos galerija
Vokiečių g. 2
iki 14 d. – Eglės Rakauskaitės personalinė paroda „Polimerija“

(AV17) galerija
Totorių g. 5
iki 13 d. – Jurgos Barilaitės personalinė paroda „Dugnas“

Galerija „Meno niša“
J. Basanavičiaus g. 1
Jelenos Škulis paroda „Pauzė. Prie karo upės“

Vilniaus rotušė
Didžioji g. 31
LDS apdovanojimų „Aukso mūza / Aukso ženklelis“ laureatų paroda

Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus
Pilies g. 40
Viktorijos Bitinaitės-Stankevičienės skulptūrų paroda „Rugsėjo portretai“
Fotografijų paroda „J. Čechavičiaus Vilnius“

Teatro, muzikos ir kino muziejus
Vilniaus g. 41
Paroda „Klajojančios žvaigždės: žydų teatras Lietuvoje 1910–1943“
Paroda „Vilnius kine“

Rašytojų klubas
K. Sirvydo g. 6
iki 13 d. – Andriaus Mosiejaus piešinių paroda „Nekalbūs sielos artefaktai“

Samuelio Bako muziejus
Naugarduko g. 10 / 2
Varšuvos geto muziejaus paroda „Gyvųjų miestas / Mirusiųjų miestas“
„Art Vilna“ dailininkų paroda

Energetikos ir technikos muziejus
Rinktinės g. 2
nuo 10 d. – tarptautinė paroda „Nikola Tesla – žmogus, apšvietęs pasaulį“

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija
Vilniaus g. 39 / 6
iki 15 d. – Agnės Jonkutės paroda „Nyksmai“

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka
Gedimino pr. 51
Ekspozicija „Fokuse: lietuviška demokratijos versija“
Beno Liandzbergio tapybos paroda „Gimęs (ne)priklausomybėje“
iki 7 d. – paroda, skirta Felicijos Bortkevičienės 150-osioms gimimo metinėms „… Ir visai tautai bus šviesiau“

Stasio Vainiūno namai
A. Goštauto g. 2
Aloyzo Stasiulevičiaus tapyba

Lietuvos nacionalinė filharmonija
Aušros Vartų g. 5
Dovilės Dagienės fotografijų paroda „Augalų atmintis“

„Jono Meko skersvėjis“
Užupio g. 24
iki 8 d. – Eugenijaus Antano Cukermano paroda „Plenerų aplankas“

Galerija „Atletika“
Vitebsko g. 21
iki 14 d. – paroda „Minčių skaitytojai“

„Editorial“ projektų erdvė
Latako g. 3
iki 7 d. – Mildos Lembertaitės ir Annos Ruth paroda „Užkalbėjimai“

GODÒ galerija
Malūnų g. 6A–12
Ievos Skauronės paroda „Belaukiant“

„Drifts“ galerija
T. Vrublevskio g. 6-2
iki 13 d. – Šarūno Baltrukonio paroda „Nexus“

Antakalnio galerija
Antakalnio g. 86
Lino Budrio (1958 05 22–2012 01 26) tapybos darbų paroda „Sulaukus tylos“

Geležinkelių muziejus
Geležinkelio g. 16
iki 14 d. – Kristijono Miliūno tapybos paroda „Idée fixe“

VU Botanikos sodo muziejus
Kairėnų g. 43
Menininkų plenero „Pietūs ant žolės“ paroda „Gamtos anatomija“

Kaunas

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
V. Putvinskio g. 55
Paroda „Žalia“
Paroda „Kasdienybės užrašai. Kitas Juozo Zikaro veidas“

Kauno paveikslų galerija
K. Donelaičio g. 16
Japonijos ir Lietuvos šiuolaikinės tekstilės meno paroda „Restart“
Paroda „Antanas Ingelevičius: kūrėjas ir miestas“
Paroda „Moterų balsai. Istorijos iš Kauno tekstilės industrijos“
iki 8 d. – Evaldo Ivanausko fotomontažų paroda „Pašnekesiai su Vincu Firinausku“

Vytauto Didžiojo karo muziejus
K. Donelaičio g. 64
Paroda „Karo anatomija: Ukraina“

Galerija „Meno parkas“
Rotušės a. 27
iki 8 d. – Rimo Čiurlionio ir Katrynos Čiurlionis paroda „Pusiausvyra“
Deivido-Vytauto paroda „The Collective Healing Youth Club (CHYC)“

Kauno centrinis paštas
Laisvės al. 102
14-oji Kauno bienalė „Artumo geografija“

Kauno tvirtovės parko kultūros erdvė P.A.R.A.K.A.S
Prancūzų g. 2
14-oji Kauno bienalė „Artumo geografija“

Raudondvario dvaro menų inkubatorius
Pilies tak. 1, Raudondvaris
iki 15 d. – 14-osios Kauno bienalės paroda „Vieta bendruomenei, bendruomenė vietai“

Klaipėda

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija
Liepų g. 33
Žilvino Kempino paroda „Šviesos skulptūros“
Fotografijos paroda „Atodangos. Tapatybės paieškos Lietuvos fotografijoje“
Paroda „Karl Eulenstein (1892–1981). Sugrįžęs į Klaipėdą“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras
Didžioji Vandens g. 2
Projekto „Šiuolaikinės grafikos erdvės“ grupinė paroda „Kintanti talpykla“
iki 15 d. – paroda „Stebėtas pasaulis 1940–2010: Dorothy Bohm fotografijos“
iki 15 d. – Roberto Narkaus solo paroda „Geras jausmas“
iki 15 d. – Benignos Kasparavičiūtės, Dariaus Vaičekausko ir Kęstučio Šapokos paroda „Grožio kontūrai“

Šiauliai

Dailės galerija
Vilniaus g. 245
Eglės Gineitytės tapybos paroda „Mokytojas ant akmens“
Reginos Šulskytės fotografijų paroda „Dvidešimt septyni sugrįžimai“

Šiaulių istorijos muziejus
Aušros al. 47
Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus paroda „1923-ieji. Klaipėda ir Lietuva: istorija, politika, diplomatija“

Fotografijos muziejus
Vilniaus g. 140
Paroda „Apie muzikinės scenos maištininkus“

Panevėžys

Panevėžio miesto dailės galerija
Respublikos g. 3
Keramikos paviljone – XXIV Panevėžio tarptautinio keramikos simpoziumo paroda
iki 7 d. – Indros Marcinkevičienės paroda „Pasinerk į savo gelmes“ ir Vilmanto Marcinkevičiaus paroda „Nuojautos kūnai“

Fotografijos galerija
Vasario 16-osios g. 11
Marijos Šileikaitės-Čičirkienės fotografijų paroda „Odė Lietuvos miesteliams“

Panevėžio kraštotyros muziejus
Vasario 16-osios g. 23
Ekspozicija „Pasilikti, emigruoti, grįžti?“

Spektakliai

Vilnius

Lietuvos nacionalinis dramos teatras
Naujoji salė
7 d. 12, 14, 16 val. – J. Pommerat „RAUDONKEPURĖ“. Rež. P. Tamolė
8 d. 19 val. – L. Adomaičio, A. Obcarsko „BOKSAS“. Rež. A. Obcarskas
10 d. 19 val. – I. Bergmano „SCENOS IŠ VEDYBINIO GYVENIMO“. Insc. aut. ir rež. V. Rumšas
11, 12 d. 19 val., 13 d. 18 val. – PREMJERA! J. Strømgreno „RULETĖ“. Rež., scenogr., dramaturg., choreogr., muzikos parinkėjas J. Strømgrenas
14 d. 19 val., 17 d. 18 val. – E. Švedkauskaitės „FOSSILIA“ (pagal D. Grinkevičiūtės kūrinį „Lietuviai prie Laptevų jūros“). Rež. E. Švedkauskaitė
Mažoji salė
6 d.18 val. *Anykščių kultūros centre* – T. Kavtaradzės „SIRENŲ TYLA“. Rež. L. Kutkaitė
6 d. 19.30 – Platono „DIALOGAI“. Rež. M. Ivanauskas
7 d. 19.30 – R. Ribačiausko „VAIDINA MARIUS REPŠYS“. Rež. M. Jančiauskas

Valstybinis jaunimo teatras
6, 7 d. 18.30 – „GUAŠAS“. Rež. A. Juška
8 d. 16 *Teatro fojė* – „EIMUNTAS NEKROŠIUS. PRADŽIA“. Rež. A. Liuga
12 d. 17.30 – „DON KICHOTAS“ (pagal M. de Cervanteso kūrybą). Rež. A. Juška
14, 15 d. 12 val. *Salėje 99* – V.V. Landsbergio „ARKLIO DOMINYKO MEILĖ“. Rež. A. Vidžiūnas
14 d. 16 val. – Ö. von Horvátho „VIENOS MIŠKO PASAKOS“. Rež. Y. Ross

Vilniaus mažasis teatras
6 d. 18.30 – „FANTAZIJUS“ (pagal A. de Musset pjesę). Rež. G. Tuminaitė
7 d. 18.30 – D. Zavedskaitės „EIN ELEFANT“. Rež. T. Montrimas
8 d. 18.30, 13 d. 18 val. *Anykščių kultūros centre* – G. Labanauskaitės „TINDER DATES“. Rež. G. Tuminaitė, S. Žyrkovas (Ukraina)
13 d. 18.30 – „MEISTRIŠKUMO PAMOKA (MARIA CALLAS)“. Rež. G. Padegimas (kultūros paramos fondo „Rūta“ renginys)
15 d. 12 val. – „MAMA KATINAS“. Rež. E. Jaras

Oskaro Koršunovo teatras
6 d. 18 val. *Lazdijų kultūros centre* – B. Brechto „VESTUVĖS“. Rež. O. Koršunovas
9 d. 19 val. *OKT studijoje* – A. Čechovo „ŽUVĖDRA“. Rež. ir scenogr. J. Brazys

Vilniaus senasis teatras
6 d. 18.30 *Mažojoje salėje* – „JOSIFAS, MARINA IR ANA“. J. Bogdanovič monospektaklis
7 d. 18.30 – W. Shakespeare’o „KARALIUS LYRAS“ (su lietuviškais subtitrais). Rež. J. Vaitkus
8 d. 18.30 – E. De Filippo „FILOMENA MORTURANO“. Rež. A. Latėnas
11 d. 18 val. *Klaipėdos dramos teatre* – PREMJERA! T. Stoppardo „ROZENKRANCAS IR GILDENSTERNAS MIRĘ“. Rež. J. Butusovas

Vilniaus teatras „Lėlė“
Didžioji salė
7 d. 12 val. – S. Siudikos „TRYS PARŠIUKAI“. Rež. A. Mikutis
8 d. 12 val. – Just. Marcinkevičiaus „VORO VESTUVĖS“. Rež. A. Mikutis
14, 15 d. 12 val. – Just. Marcinkevičiaus „GRYBŲ KARAS“. Rež. A. Mikutis
Mažoji salė
7 d. 14 val. – R. Mikučio „LIUNĖS NUOTYKIAI“. Rež. A. Grybauskaitė
8 d. 14 val. – N. Indriūnaitės „SNIEGUOLĖ IR SEPTYNI NYKŠTUKAI“ (pagal brolių Grimmų pasaką). Rež. N. Indriūnaitė

Palėpė
14 d. 14 val. – „KAIME NĖRA WI-FI“ (pagal D. Kandrotienės knygą). Rež. Š. Datenis
15 d. 14 val. – „KIŠKIŲ SUKILIMAS“ (pagal K. Binkio poemą). Scenarijaus aut., rež. ir dail. R. Driežis

„Menų spaustuvė“
6 d. 20.30 – „Sirenos ’23“: „JUMPCORE“. Choreogr. ir atlikėjas P. Sakowiczius (Lenkija)
8 d. 18 val. – G. Šmitaitės šokio performansai „Įskilimai“, „Laukymė“
8 d. 19 val. – „Sirenos ’23“: „BLOOD STORIES LITHUANIA“. Rež. J. Andrade
9 d. 11 val. – „Šokio pirmadieniai mažyliams“ (šokio teatras „Dansema“)
10, 11 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – PREMJERA! „KITI“ (pagal J.P. Sartre’o pjesę). Rež. D. Gumauskas, scenogr. M. Jacovskis, komp. V. Leistrumas, kost. dail. J. Rimkutė. Vaidina V. Sodeika, V. Raubaitė, J. Mykolaitytė, A. Alešiūnas
12 d. 19 val. – „MAKE LOVE“. Rež. G. Aleksa („Teatronas“)
13 d. 19 val. – „BELAUKIANT GODO“ (pagal S. Becketto pjesę). Rež. P. Pinigis (Klaipėdos jaunimo teatras)
14 d. 19 val. – „METŲ LAIKAI“. Idėjos aut. ir choreogr. B. Banevičiūtė
15 d. 15 val. – K.M. Kulinič „80 PASAULIŲ PER VIENĄ DIENĄ“. Rež. G. Aleksa

Kaunas

Nacionalinis Kauno dramos teatras
6, 7 d. 19 val., 8 d. 15 val. *Didžiojoje scenoje* – D. Pinckney „DORIANAS“ (O. Wilde’o gyvenimo ir kūrybos motyvais). Rež. ir scenogr. bei šviesų dail. R. Wilsonas (JAV)
7 d. 12 val. *Mažojoje scenoje* – „PAŠTININKAS IR SERBENTAI“ (pagal D. Zavedskaitės knygą). Rež. E. Kižaitė
8, 11 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – J. Tertelio ir A. Jevsejevo „KAUNO PAVASARIS ’72“. Rež. J. Tertelis
10 d. 13 val., 11 d. 12 val. *Rūtos salėje* – „TAISYKLĖ“. Rež. A. Gornatkevičius
12 d. 12, 15 val. *Rūtos salėje* – „PASAULIO BAMBA“. Rež. A. Sunklodaitė
13 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – G.E. Lessingo „NATANAS IŠMINTINGASIS“. Rež. G. Varnas
14 d. 18 val. *Rūtos salėje* – Ch. Hamptono „PAVOJINGI RYŠIAI“. Rež. A. Jankevičius
14, 15 d. 12 val. *Ilgojoje salėje* – „EMILIŲ EMILIS“. Rež. A. Gornatkevičius
15 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – Vydūno „NE SAU ŽMONĖS“. Rež. J. Vaitkus

Kauno valstybinis muzikinis teatras
6–8, 11–13 d. 18 val. – PREMJERA! M. Kunze ir S. Levay „MOZART!“. Rež. V. Streiča, muzikinis vad. ir dir. J. Janulevičius, scenogr. A. Šimonis, kost. ir grimo dail. J. Statkevičius, choreogr. D. Bervingis. Dir. O. Madaraš
14 d. 18 val. – F. Loewe’o „MANO PUIKIOJI LEDI“. Rež. V. Streiča, muzikinis vad. ir dir. J. Janulevičius, dir. J. Geniušas
15 d. 12 val. – Z. Bružaitės „GULIVERIO KELIONĖS“(pagal J. Swifto romaną, libreto aut. D. Čepauskaitė). Muzikinis vad. ir dir. V. Visockis
15 d. 18 val. – K. Mašanausko „1972“ (2 dalių roko opera Romui Kalantai atminti). Muzikinis vad. ir dir. J. Janulevičius

Kauno kamerinis teatras
7 d. 18 val. – PREMJERA! „AUKSINIS DRAKONAS“. Rež. A. Jankevičius. Vaidina G. Piktytė, S. Čiučelis, A. Kleinas, M. Gargasas, K. Jablonskytė
8 d. 12 val. – M. Petrausko „GIRIŲ KARALIUS“. Rež. G. Kriaučionytė-Vosylienė
8 d. 18 val. *Centriniame knygyne* (*Laisvės al. 81*) – „NOKTIURNAS“. Rež. G. Padegimas
11 d. 18.30 – A. Oz „VĖJO PRIGIMTIS“. Rež. G. Aleksa
12 d. 18 val. – M. McDonagho „PAGALVINIS“. Rež. G. Varnas

Kauno lėlių teatras
7 d. 12 val. – „SNIEGUOLĖ IR SEPTYNI NYKŠTUKAI“ (pagal brolių Grimmų pasaką). Aut. ir rež. O. Žiugžda
8 d. 11, 15 val. – „PASAULĖLIAI“. Aut., rež. ir choreogr. B. Banevičiūtė, dail. M. Šiaulytytė, komp. R. Dikčienė
13 d. 18 val. – „DIEVŲ MIŠKAS“ (pagal B. Sruogos romaną). Rež. A. Sunklodaitė
14 d. 11, 13 val. – „KAUNO ŽVĖRIS“. Rež. A. Žiurauskas
15 d. 12 val. – „ŽALIAS ŽALIAS OBUOLIUKAS“. Rež. A. Lebeliūnas

Klaipėda

Klaipėdos valstybinis dramos teatras
6 d. 18.30 *Mažojoje salėje* – R. Bugavičiūtės-Pėcės „MAMA DRĄSA“ (pagal B. Brechtą). Rež. E. Seņkovas (Latvija)
7, 8 d. 17 val. – „TARP LENOS KOJŲ, ARBA ŠVENČIAUSIOSIOS MERGELĖS MARIJOS MIRTIS PAGAL M. KARAVADŽĄ“. Pjesės aut., rež., scenogr., kostiumų dail. A. Duda-Gracz
7 d. 19 val., 8 d. 16 val. *Mažojoje salėje* – „MATERIA“ (choreografija kelioms polistirolo formoms ir vienam žmogui). Idėja ir atlikimas A. Salustri
11 d. 18 val. – T. Stoppardo „ROZENKRANCAS IR GILDENSTERNAS MIRĘ“. Rež. J. Butusovas (Vilniaus senasis teatras)
11 d. 18.30 *Mažojoje salėje* – D. Nowakowskio „KAI KURIOS ERELIŲ RŪŠYS“. Rež. I. Reklaitis
12 d. 17.30, 19.15 – ekskursija „Pastogės ir požemiai – slapčiausios teatro vietos“
13 d. 18.30 *Mažojoje salėje* – L. Noréno „DEMONAI“. Rež. D. Rabašauskas
14, 15 d. 17 val. – PREMJERA! B. M. Kolteso „VAKARŲ KRANTINĖ“. Rež. A. Juška, scenogr. L. Liepaitė, komp. V. Kisevičius, šviesų dail. J. Kuršis. Vaidina D. Meškauskas, R. Idzelytė, E. Barauskaitė, D. Kulionytė, I. Reklaitis, D. Želvys, L. Luotė, M. Nkenda, D. Matevičius, L. Bagdonas, P. Aleknavičius
15 d. 12 val. – „ARKLIO DOMINYKO MEILĖ“ (pagal V.V. Landsbergio pasaką). Rež. K. Kondrotaitė (klounų teatro studija „Dulidu“)

Klaipėdos muzikinis teatras
11 d. 17.30 *Žvejų rūmuose* – edukacinis renginys: pažintis su šokio spektakliais „SAPNAI IR KAKTUSAI“
12 d. 18.30 *Žvejų rūmuose* – „SAPNAI IR KAKTUSAI“. Choreogr., rež., kost. ir šviesų dail. R. Bondara ir A. Ekmanas
14 d. 18.30 *Žvejų rūmuose* – A. Dvořáko „UNDINĖ“. Muzikos vad. ir dir. T. Ambrozaitis

Šiauliai

Šiaulių dramos teatras
6 d. 18.30, 7 d. 18 val. – PREMJERA! „PATINA“. Rež. E. Švedkauskaitė, komp. V. Leistrumas, scenogr. O. Juciūtė. Vaidina N. Bėčiūtė, M. Šaltytė, T. Galkauskas ir kt.
10, 11, 14 d. 19 val. – A. Špilevojaus „PAKELIUI“. Rež. A. Špilevojus (spektaklis-kelionė autobusu)
12 d. 18 val. – R. Kmitos „REMYGA“. Rež. O. Koršunovas
13 d. 18.30 – „MAN ŠIANDIEN – HAMLETAS“. Rež. I. Stundžytė
14 d. 18 val. – „MEISTRIŠKUMO PAMOKA (MARIA CALLAS)“. Rež. G. Padegimas

Panevėžys

Juozo Miltinio dramos teatras
6 d. 18 val. – ekskursija Juozo Miltinio dramos teatre
7 d. 18 val. – H. Pinterio „ALIASKA“. Rež. A. Gornatkevičius
8 d. 18 val. – „ŠV. SPEIGAS“ (pagal Q. Tarantino „Grėsmingąjį aštuonetą“). Rež. A. Špilevojus
13 d. 18 val. – „VOLPONĖ“ (pagal B. Jonsono pjesę). Rež A. Giniotis
14 d. 18 val. *Mažojoje salėje* – W. Russello „MOTERIMS IR JŲ VYRAMS“. Rež. L. Kondrotaitė
15 d. 18 val. – A. Špilevojaus „SALA, KURIOS NĖRA“. Rež. A. Špilevojus

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija
7 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Solistas A. Žlabys (fortepijonas; Lietuva, JAV). Dir. M. Stakionis. Programoje J. Juzeliūno, J. Brahmso kūriniai
8 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – koncertas visai šeimai „Vienaragio istorija“. Atlikėjai J. Didžiulytė, G. Glemžaitė, Vilniaus chorinio dainavimo mokyklos „Liepaitės“ jaunučių choras (vad. E. Jaraminienė), muzikos mokyklos „Vaikas ir muzika“ mokiniai, inovatyvaus kūrybinio ugdymo darželio-mokyklėlės „Strazdanėlės“ vaikai ir mokytojai, instrumentinis ansamblis: J. Danienė (fortepijonas), A. Šilalė (smuikas), G. Derus (violončelė), V. Sriubikis (fleita), S. Sasnauskas (trombonas), T. Kulikauskas (perkusija), aktorė I.M. Mikėnaitė. Dir. K. Ramonė, komp. D. Čemerytė
8 d. 16 val. *Vilniuje, Filharmonijos Mažojoje salėje*, – ansamblis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. R. Beinaris). Solistai I. Kuprevičiūtė (fleita), R. Beinaris (obojus, anglų ragas), R. Vytas (altas), L. Abromaitis (violončelė), G. Abromaitienė (arfa), G. Kviklys (klavesinas). Programoje A. Martinaičio, C. Debussy, O. Balakausko, A. Honeggerio, J. Pakalnio kūriniai
11 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – orkestro muzikos koncertas „Švytinti vakaro šviesa. LKO, Hugo Ticciati“. Lietuvos kamerinis orkestras (meno vad. ir dir. S. Krylovas). Solistas ir dirigentas H. Ticciati (smuikas, Švedija). Programoje H. von Bingeno, P. Vasko, A. Schnelzerio, J. Haydno kūriniai
14 d. 17 val. *Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Didžiojoje auloje* – tarptautinis kamerinės muzikos festivalis „Avanti“. Ansamblis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. R. Beinaris). Solistės R. Vaicekauskaitė (sopranas), R. Preikšaitė (mecosopranas). Programoje J. Tamulionio, M.K. Čiurlionio, G. Svilainio, N. Mackevičiaus kūriniai
14 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas), choras „Jauna muzika“ (meno vad. ir dir. V. Augustinas). Dir. G. Gelgotas. Programoje G. Gelgoto kūriniai

Vilnius

Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras
14 d. 19 val. *Valdovų rūmuose* – „Alexander Paley: visi F. Chopino kūriniai fortepijonui ir orkestrui. II dalis“. A. Paley (fortepijonas), Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. G. Rinkevičius. Programoje F. Chopino kūriniai

Vakarai

Vilnius

Rašytojų klubas
10 d. 18 val. – J. Liniausko eilėraščių knygos „Vėjo akys“ pristatymas. Dalyvauja knygos autorius J. Liniauskas, knygos leidėjas J. Žitkauskas, literatūros kritikas M. Pumputis, skaitovas P. Šironas

Bibliografinės žinios

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Aš, Mona Liza : [romanas] / Natasha Solomons ; iš anglų kalbos vertė Renata Petrylaitė. – Vilnius : Vaga, 2023. – 370, [6] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-5-415-02692-0 (įr.)

Bėgantis paskui aitvarą : [romanas] / Khaled Hosseini ; iš anglų kalbos vertė Mykolė Lukošienė. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 414, [1] p.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-01-5676-6 (įr.)

Gieda į saulę skruzdė : [mamos Juzefos Guldupaitės-Pupšienės (1912–1963) gyvenimo evangelija] / Irena Arlauskienė ; [dailininkė Violeta Astrauskienė]. – Klaipėda : S. Jokužio leidykla-spaustuvė, 2023. – 55, [4] p. : iliustr.. – Tiražas 60 egz.. – ISBN 978-9986-31-625-1 (įr.)

Ir ateis saulė : lakonikos / Gintautas Černeckis ; [grafikos ofortų dailininkas Augustinas Virgilijus Burba]. – Plungė [i.e. Klaipėda] : S. Jokužio leidykla-spaustuvė, 2023. – 118 p. : iliustr.. – Tiražas 200 egz.. – ISBN 978-9986-31-628-2 (įr.)

Izaokas ir kiaušinis : [romanas] / Bobby Palmer ; iš anglų kalbos vertė Liucija Vakarė. – Vilnius : Vaga, 2023. – 221, [2] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-5-415-02698-2 (įr.)

Jotvingių mišios : poezija / Sigitas Geda. – 2-oji papildyta laida. – Vilnius : Andrena, 2023. – 134, [2] p. : iliustr.. – Tiražas 800 egz.. – ISBN 978-9986-37-098-7 (įr.)

Kad meilė žydėtų... : linkėjimai / Janina Butnorienė. – Kaišiadorys : Printėja, [2023]. – 40, [1] p., įsk. virš.. – Tiražas 50 egz.. – ISBN 978-609-445-677-0

Kai nuvykau pas tėvą : romanas / Shin Kyung-sook ; iš korėjiečių kalbos vertė Martynas Šiaučiūnas-Kačinskas. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2023]. – 367, [1] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-479-779-8 (įr.)

Kaip aš mažas buvau / Ovidijus Leicmonas. – Kaišiadorys : Printėja, 2023. – 168 p. : iliustr., portr.. – Tiražas 40 egz.. – ISBN 978-609-445-674-9 (įr.)

Ketureiliai / Albertas Zulonas. – Klaipėda : S. Jokužio leidykla-spaustuvė, 2023- . – (Įr.)

D. 2. – 2023. – 94, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-9986-31-621-3

Klajūnė širdis / Justina Jonušaitė ; [sudarė Janina Butnorienė]. – Kaišiadorys : Printėja, 2023. – 68, [1] p.. – Tiražas 50 egz.. – ISBN 978-609-445-670-1

Kritusių mazgas : [detektyvinis romanas] / Daina Kleponė. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 510, [2] p.. – Tiražas 1800 egz.. – ISBN 978-609-01-5686-5 (įr.)

Laikas – sielos išmintis : [eilėraščiai] / Regina Karaliūnienė ; [sudarė Irena Nagulevičienė]. – Kaišiadorys : Printėja, 2023. – 101, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-445-671-8

Mažas gyvenimas : romanas / Hanya Yanagihara ; iš anglų kalbos vertė Marius Burokas. – 7-oji laida. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2023]. – 667, [1] p.. – Tiražas 3000 egz.. – ISBN 978-609-479-762-0 (įr.)

Meilė nepavaldi mirties geluoniui / Birutė Silevičienė. – Kaišiadorys : Printėja, 2023. – 160, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 20 egz.. – ISBN 978-609-445-678-7

Mergina jo šešėlyje : [romanas] / Audrey Blake ; iš anglų kalbos vertė Ieva Albertavičienė. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 412, [3] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-5681-0 (įr.)

Namas žydrame vandenyne : [romanas] / T.J. Klune ; iš anglų kalbos vertė Viktorija Uzėlaitė. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 429, [3] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-5683-4 (įr.)

Nugalėtojai : [romanas] / Fredrik Backman ; iš švedų kalbos vertė Virginija Jurgaitytė. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 637, [2] p.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-01-5674-2 (įr.)

Nutikimai : [apsakymų ir apysakų rinkinys] / Daniil Charms ; iš rusų kalbos vertė Sigitas Parulskis. – Vilnius : Vaga, 2023. – 207, [1] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-5-415-02697-5 (įr.)

Saulė dramblio narve : eilėraščiai / Skaistė Radžiūnaitė. – Kaišiadorys : Printėja, 2023. – 111, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-445-669-5

Šaknys : [eilėraščiai] / Ramunė Juciūtė-Ordo. – Klaipėda : S. Jokužio leidykla-spaustuvė, 2023. – 70, [1] p.. – Tiražas 50 egz.. – ISBN 978-9986-31-620-6 (įr.)

Širdimi Jums rašau : [eilėraščiai] / Aldona Ona Radčenko ; [iliustravo Rasa Simonavičienė]. – Utena : Utenos Indra, 2023. – 127, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 250 egz.. – ISBN 978-609-455-645-6 (įr.)

Tik sauja smilčių : [atsiminimai] / Danutė Jurkšaitytė. – Kaunas : Naujasis lankas, 2023. – 279, [1] p. : iliustr., faks., portr.. – ISBN 978-609-474-358-0 (įr.)

V kaip vanagas : atsiminimai / Helen Macdonald ; iš anglų kalbos vertė Kristina Aurylaitė. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2023]. – 351, [1] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-479-780-4 (įr.)

GROŽINĖ LITERATŪRA VAIKAMS IR JAUNIMUI

Ei! Tavęs laukia plačiausi keliai! / Dr. Seuss ; iš anglų kalbos vertė Paulius Norvila. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2023]. – [50] p. : iliustr.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-479-785-9 (įr.)

Kalbėk : [romanas] / [Laurie Halse Anderson] ; [pratarmė: Ashley C. Ford] ; [pabaiga: Jason Reynolds] ; iš anglų kalbos vertė Vilma Rinkevičiūtė. – Papildytas leid.. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 222, [2] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-5694-0 (įr.)

Klasikinės istorijos ir pasakos / Stefania Leonardi Hartley ; [iš anglų kalbos vertė Dangirutė Giedraitytė] ; [iliustracijos: Giorgia Broseghini, Giulia Baratella, Alessandra Fusi ... [et al.]. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 123, [2] p., įsk. virš. : iliustr.. – Tiražas 3000 egz.. – ISBN 978-609-01-5543-1 (įr.)

Miauksius, Viauksius ir pašėlęs sniego kamuolys / Timo Parvela ; iliustravo Virpi Talvitie ; iš suomių kalbos vertė Viltarė Urbaitė. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 148, [3] p. : iliustr.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-5680-3 (įr.)

Netikėtos draugystės / Aukso Kuosa ; [iliustravo Aušrinė Čepėnaitė]. – Kaišiadorys : Printėja, 2023. – 43, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-445-665-7 (įr.)

Tadukas, Tadas ir svajonių paukštė : knyga apie gamtininką Tadą Ivanauską / Selemonas Paltanavičius ; iliustravo Agnė Nananai. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 84, [4] p. : iliustr.. – Tiražas 1800 egz.. – ISBN 978-609-01-5637-7 (įr)

Parengė Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Informacijos mokslų departamento Nacionalinės bibliografinės apskaitos skyrius

Savaitės filmai

Barbė ****

Garsiosios lėlės Barbės (Margot Robbie) gyvenimas netenka pusiausvyros, kai mintys apie mirtį sutrikdo jos nerūpestingą gyvenimą rožinėje Barbių šalyje. Norėdama tapti tokia, kokia buvo anksčiau, ji kartu su savo gražuoliu Kenu (Ryan Gosling) keliauja į žmonių pasaulį, kuriame, netikėtai, galioja visai kitokios taisyklės. Filmas laviruoja tarp švelnios sistemos kritikos, savęs atradimo istorijos, kultūrų susidūrimo komedijos ir miuziklo, taip atliepiant gerbėjų poreikius, ir kartu ironiškai bei kritiškai žvelgia į Barbių kosmosą. Kartais kiek padrikas rezultatas primena postmodernistinį koliažą, kuriame yra ne tik metapokštų ir paviršutiniškų įgalinimo gestų, bet ir išradingų idėjų bei taiklios situacijų komedijos momentų. („Barbie“, rež. Greta Gerwig, JAV, D. Britanija, 2023)

Kūrėjas **

2070 m. po branduolinio sprogimo Los Andžele Vakarų pasaulis kariauja su dirbtiniu intelektu, kuris taikiai sugyvena su žmonija Azijoje. Džošua (John David Washington), buvęs specialiųjų pajėgų agentas, Amerikos vardu atlieka pavojingą misiją: turi surasti dirbtinio intelekto kūrėją ir visam laikui nutraukti konfliktą. Garetho Edwardso ateities pasaulis sudėliotas iš pernelyg išskaidyto ir skuboto siužeto bei bukų metaforų, taip sukuriant tik madingais terminais išpūstą, bet galiausiai visiškai nieko naujo nepasakantį filmą. („The Creator“, rež. Gareth Edwards, JAV, 2023)

Mano nusikaltimas ****

Paryžius, XX a. 4-asis dešimtmetis. Prie pradedančios aktorės, vykstant perklausai, priekabiauja teatro prodiuseris, kuris iškart po to nužudomas. Aktorės draugė, advokatė, įtikina ją prisipažinti, nes teisme būsianti išteisinta dėl savigynos. Dėl visuomenės dėmesio abi moterys staiga išgarsėja, tačiau taip pat patiria netikėtų apgaulės pasekmių. Filmu François Ozonas atiduoda duoklę Holivudo aukso amžiui ir *screwball* komedijoms. Puikus aktorių ansamblis sukuria aukščiausio lygio karikatūras, tačiau nekvestionuoja esminių teiginių apie vyrų ir moterų santykius rimtumo. („Mon crime“, rež. François Ozon, Prancūzija, 2023)

Openheimeris ****

Biografinis filmas apie fiziką J. Robertą Oppenheimerį, kuris laikomas „atominės bombos tėvu“ ir kuriam XX a. 6-ajame dešimtmetyje teko teisintis dėl savo komunistinės praeities bei vėlesnių abejonių dėl bombos. Šuoliuojant per herojaus gyvenimą, filmas pasakoja apie tai, kaip dėl profesinių ambicijų Oppenheimeris vis labiau pasinėrė į mokslinius tyrimus ir nepaisė savo kūrinio griaunamųjų pasekmių. Rimtumas, su kuriuo Christopheris Nolanas žvelgia į savo objektą, kartais apsunkina dialogus, tačiau mitinio krūvio filmui suteikia įspūdingi vaizdai (operatorius Hoyte Van Hoytema) ir garso takelis (kompozitorius Ludwigas Göransonas). Įtampą kuria Cilliano Murphy vaidyba ir žinojimas, kad teorija galiausiai virs katastrofa. („Oppenheimer“, rež. Christopher Nolan, JAV, D. Britanija, 2023)

Tiesiog sėkmė ***

Atrodo, kad galerijos savininkei Fani pavyko laimėti aukso puodą: ji ištekėjo už gražaus ir turtingo vyro, su kuriuo gyvena Paryžiaus aukštuomenės aplinkoje. Tačiau gatvėje sutikusi buvusį mokyklos draugą Fani pajunta ilgesį, kurio vyro paviršutiniška materialistinė aplinka nepatenkina. Ji užmezga romaną su žaviu rašytoju, o vyras, sužinojęs apie meilužį, kuria grėsmingus planus, kaip atsikratyti konkurento. Elegantiška kriminalinė komedija apie apsukrią buržuaziją ir meilės bei atsitiktinumų pinkles. Penkiasdešimtasis Woody Alleno filmas gal ir neturi ankstesnių kūrinių įkarščio, tačiau išsiskiria gudriu siužetu ir puikiu aktorių ansambliu. („Coup de chance“, rež. Woody Allen, JAV, Prancūzija, 2023)

Venecijos šmėklos ***

Kennethas Branagh vėl atlieka detektyvo Erkiulio Puaro vaidmenį trečiojoje Agathos Christie ekranizacijoje. Šįkart imtasi „Helovino vakarėlio“. Erkiulis Puaro nori pasitraukti į pensiją Venecijoje, tačiau netikėtai apsilanko spiritizmo seanse, kuris baigiasi tragiškai. Filmas kamerinę istoriją apie žudiko paieškas praturtina gotikinio siaubo elementais ir leidžia racionaliai mąstančiam herojui pasvarstyti, ar vis dėlto neegzistuoja antgamtinis pasaulis. Nepaisant kai kurių atmosferiškų scenų, filme negebama sukurti įtampos, tam nepadeda ir perdėta aktorių vaidyba bei nevykę gąsdinimai. („A Haunting in Venice“, rež. Kenneth Branagh, JAV, D. Britanija, Italija, 2023)

****** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas,
*** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

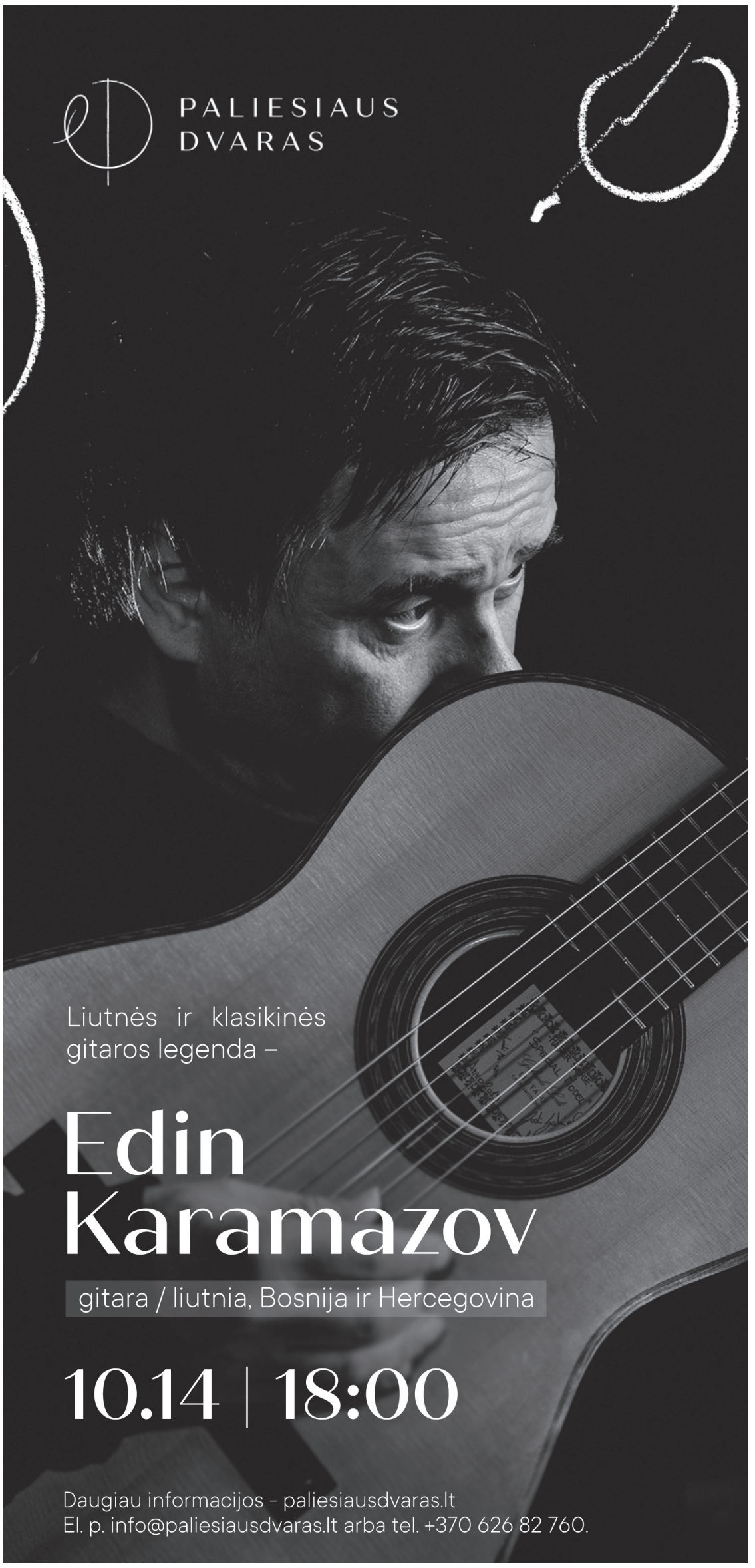

Redaktorė – Agnė Narušytė (**dailė**, **fotografija**)
Redaktorės pavaduotoja – Rūta Jakimavičienė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

7md

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“,
S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt.
ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz.
Spausdino UAB „AL Grupė“, Užpalių g. 83A, Utena
Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas
Lietuvos kultūros taryba
Vilniaus miesto savivaldybė
Lietuvos kino centras